

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Το Παιδικό Τραγούδι και η Λαϊκή Παράδοση »
“ Children's song and Folk Tradition ”

Επιβλέπουσες Καθηγήτριες:

Κωτσαλίδου Ευδοξία..... Α΄ Βαθμολογήτρια
Βαμβακίδου Ιφιγένεια..... Β΄ Βαθμολογήτρια

Επιμέλεια Πτυχιακής Εργασίας:

Πατσίλη Σάρα
ΑΕΜ: 2782
Εξάμηνο: Η'

Φλώρινα
Μάιος 2017

*Ένα παιδί μπορεί να διδάξει
σε ένα ενήλικα τρία πράγματα:
Να είναι ευτυχισμένος χωρίς ιδιαίτερο λόγο,
Να είναι πάντα απασχολημένος με κάτι
και να ξέρει να απαιτεί με όλη του τη δύναμη
αυτό που θέλει!*

Τάουλο Κοέλο

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο.....	8
1.1.1 Ήθη και έθιμα.....	11
1.1.2 Παραμύθια.....	12
1.1.3 Μύθοι.....	13
1.1.4 Παροιμίες και ιδιωματοισμοί.....	14
1.1.5 Αινίγματα.....	14
1.1.6 Θρύλοι.....	15
1.1.7 Θέατρο Σκιών.....	16
1.1.8 Δημοτικό Τραγούδι.....	16
1.1.9 Λαϊκό τραγούδι.....	18
1.1.10 Ελληνική λαϊκή τέχνη.....	18
1.2 Λαϊκή παράδοση και πολιτισμός.....	19
1.3 Φθορά της λαϊκής παράδοσης.....	20
1.4 Σημασία της Λαϊκής Παράδοσης στην Ελλάδα.....	21
1.5 Συμπερασματικά.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο.....	24
2.1 Εισαγωγή στη Σημειωτική.....	24
2.2 Ιστορία της Σημειωτικής.....	24
2.3 Σημαίνον - Σημανόμενο.....	25
2.5 Ανάλυση Περιεχομένου Παιδικών Τραγουδιών.....	28
1. Ήταν ένα μικρό καράβι – Ζουζούνια.....	29
2. Τα δέκα μικρά αραπάκια – Μαρία Ζήση, Τάκης Ζαχαρόπουλος.....	31
3. Λύκε – Λύκε είσαι εδώ; - Ζουζούνια.....	34
4. Αχ κουνελάκι – Ζουζούνια.....	36
5. Η μικρή Ελένη- Ζουζούνια.....	37
6. Φύγε – φύγε ποντικάκι – Ζουζούνια.....	38
7. Ένα λεπτό κρεμμύδι – Ζουζούνια.....	38
8. Χαρωπά τα δύο μου χέρια τα χτυπώ – Ζουζούνια.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο.....	44
3.1 Το ΔΕΠΠΣ και η αναφορά του στην λαϊκή παράδοση.....	44
3.1.1 Τι είναι το ΔΕΠΠΣ.....	44
3.1.2 Το ΔΕΠΠΣ στο Νηπιαγωγείο.....	44
3.1.3 Βασικές αρχές του ΔΕΠΠΣ για το Νηπιαγωγείο.....	45
3.1.4 Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων.....	46
3.2 ΔΕΠΠΣ και Λαϊκή παράδοση.....	46
3.2.1 Παιδί και Γλώσσα: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Γλώσσας.....	47
3.2.2 Παιδί Δημιουργία και Έκφραση: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Μουσικής.....	48
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	50

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....51

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας με θέμα « Το παιδικό τραγούδι και η λαϊκή παράδοση » και εκπονήθηκε στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών. Περιλαμβάνει την καταγραφή στοιχείων της παράδοσης, καθώς παρουσιάζεται η ετυμολογία της, ο ορισμός της και γίνεται αναφορά σε ιστορικά γεγονότα και στους κλάδους που περιλαμβάνει. Ο βασικός πυρήνας που μελετάται είναι ένας από τους κλάδους της παράδοσης, η λαϊκή παράδοση. Κατά την ανάγνωση της πτυχιακής εργασίας αποτυπώνονται λίγα λόγια για την λαϊκή παράδοση και δίνετε βάση στις κατηγορίες που την εκφράζουν. Οι κατηγορίες που διατυπώνονται είναι, τα ήθη και τα έθιμα, τα παραμύθια, οι μύθοι, οι παροιμίες και οι ιδιωτισμοί, τα αινίγματα, οι θρύλοι, το θέατρο σκιών, το δημοτικό τραγούδι, το λαϊκό τραγούδι και η ελληνική λαϊκή τέχνη.

Στην μελέτη συμπεριλαμβάνεται, επίσης, η ανάλυση της σημειωτικής θεωρίας και γίνεται αναφορά σε μερικά στοιχεία της, καθώς προσεγγίζεται και η διαδικασία ανάλυσης περιεχομένου. Επιπλέον, βάση της προαναφερόμενης θεωρίας πραγματοποιείται η ανάλυση περιεχομένου επιλεγμένων παιδικών τραγουδιών, τα οποία είναι διαχρονικά λιχνίσματα που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Μέσω της ανάλυσης που διαδραματίζεται, εξάγονται κάποια συμπεράσματα σύμφωνα με τα οποία τα συγκεκριμένα παιδικά τραγούδια δεν θεωρούνται κατάλληλα για παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Το τελευταίο μέρος της μελέτης, αναφέρεται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και τη σύνδεση του με το Νηπιαγωγείο και την λαϊκή παράδοση. Η μελέτη των κεφαλαίων αναδεικνύει πόσο σημαντική και πολυδιάστατη είναι η λαϊκή παράδοση. Εξάγοντας το συμπέρασμα ότι είναι ένα στοιχείο που διαπερνάτε από ποικίλους τομείς στα παιδιά της σύγχρονης κοινωνίας και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού φορέα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Παράδοση, Λαϊκή Παράδοση, Σημειωτική θεωρία, Ανάλυση περιεχομένου, Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών

ABSTRACT

The present study was conducted in borders of the dissertation with the subject « Children's song and folk tradition » and was elaborated at the University of Western Macedonia at the Department of Early Childhood Education. It includes the recording of the elements of the tradition, as its etymology, its definition and its reference to historical events and its branches. The basic core which is studied is one of the branches of tradition, folk tradition. During the reading of the thesis are captured a few words about folk tradition and it's given base on the categories that defines it. The categories that formulated are morals and traditions, fairy tales, myths, proverbs and idioms, riddles, legends, shadow theater, folks songs and the Greek folk art.

The study also includes the analysis of the semiotic theory and mentioned to some elements of it, approaching as well as the content analysis process. Additionally, based on the above mentioned theory, the content analysis of selected children's songs, which are inter temporal songs that are transmitted from generation to generation, is carried out. By the analysis that is being educed some conclusions according to these that children's specific songs are not considered appropriately for preschool children.

The last part of study, mentioned to the Cross – Thematic Curriculum and the association that make between the Preschool and the folk tradition. The study of chapters featuring how important and multidimensional is folk tradition. Drawing the conclusion, that it is an element that penetrate from multi sectors to the children of modern society and has an important role to the prosecution of training provider.

KEYWORDS

Tradition, Folk Tradition, Semiotic theory, Content analysis, Cross - Thematic Curriculum

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται την λαϊκή παράδοση, το παιδικό τραγούδι και την αναφορά τους στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Ο λόγος επιλογής του συγκεκριμένου θέματος είναι η σημαντική θέση της λαϊκής παράδοσης στη σημερινή κοινωνία και η ιδιαίτερη σχέση μερικών παραδοσιακών τραγουδιών με το παιδί. Οφείλουμε, ως μελλοντικοί εκπαιδευτικοί να γνωρίζουμε την ιστορία της παράδοσης και την χρησιμότητα της. Επίσης, είναι σημαντικό να αναλύουμε τα μέσα που χρησιμοποιούμε στον εκπαιδευτικό χώρο, όπως τα τραγούδια, καθώς μερικά από αυτά λειτουργούν με έμμεσο τρόπο, αρνητικά για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

Αναλυτικότερα, η παρούσα πτυχιακή εργασία διακρίνεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια αναφορά στην παράδοση και στους κλάδους της. Συγκεκριμένα, δίνεται βάση στον κλάδο της λαϊκής παράδοσης και τις κατηγορίες που εντάσσονται σε αυτό, δηλαδή στα ήθη και τα έθιμα, στα παραμύθια, στους μύθους, στις παροιμίες και τους ιδιωτισμούς, στα αινίγματα, στο θέατρο σκιών, στους θρύλους, στα δημοτικά τραγούδια, στα λαϊκά τραγούδια και στην ελληνική λαϊκή τέχνη. Επίσης αναφέρεται η σύνδεση της λαϊκής παράδοσης με τον πολιτισμό, η φθορά που υπέστη τα τελευταία χρόνια και η σημασία της στον Ελληνικό χώρο. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου διατυπώνονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την μελέτη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρία της σημειωτικής και της ανάλυσης περιεχομένου. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στην ιστορία της σημειωτικής και βάση της ανάλυσης περιεχομένου, πραγματοποιείται η ανάλυση οκτώ παιδικών τραγουδιών, τα οποία είναι, το ήταν ένα μικρό καράβι, τα δέκα μικρά αραπάκια, το λύκε – λύκε είσαι εδώ, το αχ κουνελάκι, η μικρή Ελένη, το φύγε – φύγε ποντικάκι, το ένα λεπτό κρεμμύδι και το χαρωπά τα δύο μου χέρια τα χτυπά.

Στο τρίτο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται η σχέση του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών με το Νηπιαγωγείο και την λαϊκή παράδοση. Ειδικότερα, δίνεται ο ορισμός του, η αναφορά του στο χώρο του Νηπιαγωγείου, οι βασικές αρχές που το διέπουν καθώς και τα Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων που διατυπώνονται σε αυτό. Εστιάζεται, κυρίως στα προγράμματα Παιδί και Γλώσσα και Παιδί Δημιουργία και Έκφραση (Μουσική), λόγω της ιδιαίτερης αναφοράς τους στη λαϊκή παράδοση και στα τραγούδια – μουσική.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την έκθεση των παρατηρήσεων που προέκυψαν και την βιβλιογραφική αναφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°

1.1 Η έννοια της Παράδοσης και η Λαϊκή Παράδοση

Ο όρος της **παράδοσης**, αποτελεί μια διαχρονική αξία. Ετυμολογικά η λέξη παράδοση προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη *παραδίδωμι*, η έννοια της οποίας είναι το ρήμα παραδίνω και εμπιστεύομαι, δηλαδή δίνω κάτι σε κάποιον, εμπιστεύομαι κάτι σε κάποιον. Η παράδοση, λοιπόν, αφορά μια διαδικασία παράδοσης πολιτισμικών στοιχείων του παρελθόντος από τη μια γενιά στην άλλη, μέσω του γραπτού ή του προφορικού λόγου. Η λειτουργία της παρομοιάζεται με την ζωή των ανθρώπων. Ειδικότερα, όπως η ζωή των ανθρώπων δεν είναι στάσιμη, αλλά επηρεάζεται από το γύρω περιβάλλον, με αυτό τον τρόπο και η παράδοση διατηρεί την αξία της, προσθέτοντας σε αυτήν τις δημιουργίες του παρόντος και δεν μένει στάσιμη στο παρελθόν. Εξελίσσεται σε τρεις διαστάσεις, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Η σημασία της παράδοσης εντοπίζεται στον τρόπο προσαρμογής των πολιτισμικών στοιχείων του παρελθόντος και το πως αυτά διαμόρφωσαν τα στοιχεία του ελληνικού λαού. Αναφέρεται σε όλα τα θεμελιώδη στοιχεία που μεταβιβάστηκαν ως αυθεντικά ελληνικά γνωρίσματα και διατηρήθηκαν αμετάβλητα από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα.

Τα στοιχεία που διατηρούν την παράδοση τόσα χρόνια είναι οι αξίες και οι προκαταλήψεις ενός λαού, το θρησκευτικό βίωμα του, η γλώσσα και οι ιδιωτισμοί του, η ιστορία του, οι θεσμοί του, η πολιτική του, τα δημοτικά τραγούδια, οι χοροί, η τέχνη, και γενικότερα τα ήθη και τα έθιμα του, καθώς και οι αρχές και οι αντιλήψεις που εκφράζει. Τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν τον κρικό που ενώνει την κάθε χώρα με τις ρίζες της.

Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, η παράδοση αποτελεί μια ευρύτερη έννοια, η οποία είναι βασισμένη στη μακροχρόνια ιστορία του Ελληνικού πολιτισμού. Η ελληνική παράδοση έχει υιοθετήσει χαρακτηριστικά διάφορων περιόδων από την αρχαία Ελλάδα, την Ρωμαϊκή περίοδο, το Βυζάντιο, την Τουρκοκρατία μέχρι τα τελευταία χρόνια της δημιουργίας της σύγχρονης Ελλάδας.

Σε γενικότερα πλαίσια, η παράδοση αποτελεί στοιχείο διασφάλισης της ταυτότητας και του χαρακτήρα κάθε λαού, προσκομίζει ποικίλες ιδέες για την ανάπτυξη του έθνους με στόχο την εθνική ευημερία και κυρίως διδάσκει στη νεότερη γενιά σημαντικά στοιχεία και εμπειρίες για τον ανθρώπινο βίο. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η παράδοση συμβάλλει σε πολλούς τομείς, όπως, τον εθνικό, τον πνευματικό, τον πολιτιστικό, τον ηθικό, τον κοινωνικό και τον πολιτικό.

Ως ένας ευρύς όρος η παράδοση έχει πολλούς κλάδους. Αυτοί που αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία είναι η *γλωσσική παράδοση*, η *πνευματική παράδοση*, που αναφέρονται συνήθως στα ήθη, στα έθιμα, στις παροιμίες και στα δημοτικά τραγούδια και η *λαϊκή οικιστική*, που αφορά τα κτίσματα.

Οι κύριοι κλάδοι της, όμως, είναι:

- Η παγκόσμια παράδοση: Αφορά όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης και τις επιδράσεις που έχει υποστεί ο κάθε τομέας από τα δημιουργήματα του παρελθόντος.
- Η εθνική παράδοση: Αναφέρεται στη διαφορετικότητα του κάθε λαού που το ξεχωρίζει από τους άλλους και περιέχει τα ήθη, τα έθιμα, την ιστορία, τις θυσίες και γενικότερα τον βίο του καθένα ξεχωριστά.
- Η λόγια παράδοση: Εμφανίζει μια πρωτοτυπία και εκφράζεται σε προσωπικό ύφος, καθώς περιλαμβάνει τα έργα των λογίων.
- Η λαϊκή παράδοση: Εμπεριέχει το σύνολο των έργων ενός λαού και χαρακτηρίζεται από συλλογικότητα.

Εντέλει, αξίζει να σημειωθεί ότι, η παράδοση είναι ένας τομέας που μεταδίδεται και εξαρτάται από πρωτογενής και δευτερογενής παράγοντες, όπως, η οικογένεια, το σχολείο, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την πνευματική ηγεσία και την πολιτεία. Επίσης αποτελεί στοιχείο της εθνικής ταυτότητας του κάθε λαού. Έχει ιστορική αξία και παιδαγωγικό ρόλο, καθώς είναι η συνέχεια της ζωής ενός πολιτισμού.

Μελετώντας τον όρο της παράδοσης, διακρίνουμε έναν κλάδο που εντάσσεται σε αυτόν και αποτελεί την **λαϊκή παράδοση**. Η λαϊκή παράδοση είναι ένα σημαντικό τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας μας που δημιούργησε το παρόν και θα χτίσει το μέλλον. Όσα πολιτισμικά στοιχεία έχουν αναπτυχθεί κατά την διάρκεια των χρόνων σε προγενέστερες και μεταγενέστερες γενιές και έχουν σχέση με τον τρόπο ζωής των κατώτερων κοινωνικών λαϊκών στρωμάτων, ιδίως του αγροτικού πληθυσμού, αποτελούν την λαϊκή παράδοση. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον αγροτικό πληθυσμό, διότι θεωρείται πιο συντηρητικός και διατηρεί, κατά την πλειονότητα του, τον τρόπο ζωής που έχει αναπτυχθεί από το παρελθόν.

Τον όρο της λαϊκής παράδοσης, υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές που τον συσχετίζουν με την ελληνορθόδοξη παράδοση, η οποία υπάρχει στην Ελλάδα τα τελευταία πεντακόσια χρόνια,

συγκεκριμένα από το 1453 μέχρι τα μέσα με τέλη της δεκαετίας του 1960. Η ιστορία της λαϊκής παράδοσης αποτελεί πλούσια πολιτισμική κληρονομιά τα τελευταία δυο χιλιάδες χρόνια. Ύστερα από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, για περίπου εκατόν σαράντα χρόνια, στην ελληνική κοινωνία κυριαρχούσε η αγροτική τάξη, για αυτό τον λόγο, όπως προαναφέρθηκε, μέχρι σήμερα η τάξη αυτή ακολουθεί την λαϊκή παράδοση. Εκείνα τα χρόνια πρωταγωνιστές της ελληνορθόδοξης – λαϊκής παράδοσης ήταν τα παιδιά, τα οποία μέσω των παιχνιδιών, τα πανηγύρια και τις μεγάλες γιορτές όπως το Πάσχα, ακολουθούσαν την συγκεκριμένη παράδοση. Επομένως τα πολιτισμικά στοιχεία των προγενέστερων γενιών μεταδίδονται σε μεταγενέστερες γενιές χωρίς να αλλοιώνονται, με αποτέλεσμα η λαϊκή παράδοση να είναι ισχυρή και να εκφράζεται από τους ανθρώπους και τις κοινωνίες τους.

Στον ευρύ χώρο της λαϊκής παράδοσης ανήκουν τα λαϊκά δημιουργήματα που αναφέρονται στον λαϊκό πολιτισμό, όπως τα μνημεία του λόγου, τα δημοτικά τραγούδια, τα παραμύθια, οι μύθοι, τα λαϊκά τραγούδια, οι θρύλοι, τα μάγια, οι παραδόσεις, τα κτίσματα, η ενδυμασία, οι θρησκευτικές παραδόσεις, οι λαϊκές τέχνες, οι αξίες, οι παροιμίες, οι ιδιωτισμοί, τα ήθη και τα έθιμα. Επίσης, άλλα χαρακτηριστικά που διακρίνουν την λαϊκή παράδοση είναι οι συμπεριφορές, τα συναισθήματα, η ελευθερία, η περηφάνια και η αγωνιστικότητα που από παλαιότερες εποχές εκφράζει το κάθε άτομο στην νεοελληνική εποχή και έχει να κάνει σχέση με τον τρόπο διαβίωσης του. Γενικότερα λαϊκή παράδοση, ονομάζουμε την συνεχή μετάδοση της ηθικής, της πολιτιστικής και της καλλιτεχνικής γνώσης, καθώς και των αξιών της θρησκείας που εκφράζουμε, από τη μια γενιά στην επόμενη.

Μέσω της διαπάλης της προηγούμενης γενιάς με την επόμενη, αναπτύσσεται ο πολιτισμός. Σύμφωνα με τον Μερακλή, ο πολιτισμός που δημιούργησαν και μεταβίβασαν οι αγροτικές τάξεις στους αστικούς χώρους, αποτελεί τον λαϊκό πολιτισμό. Στον λαϊκό πολιτισμό εμπεριέχονται σημαντικά χαρακτηριστικά ενός λαού, καθώς εκφράζει την κοινωνική συγκρότηση, δηλαδή τα άτομα μιας κοινωνίας, τις οικογένειες που την απαρτίζουν, τον φυσικό χώρο που διαδραματίζεται, τις ευρύτερες ομάδες και τον χώρο που παρουσιάζεται. Επίσης αναφέρεται στα ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας και την λαϊκή τέχνη, όπως την μουσική και τον χορό (Μερακλής, 2004). Ο λαϊκός πολιτισμός είναι μια ιδιαίτερα σημαντική πολιτισμική κληρονομιά που έχει την δυνατότητα να επιδράσει θετικά αρκετούς τομείς μιας κοινωνίας και να την αναπτύξει. Οι τομείς που να αναπτυχθούν μέσω του λαϊκού πολιτισμού είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, η ιατρική και η φαρμακευτική, η σωστή διατροφή και οι παραδοσιακές τέχνες, ο τουρισμός και ο πολιτισμός.

Στη συνέχεια, για να γίνει πιο κατανοητός ο όρος της λαϊκής παράδοσης θα δοθούν οι ορισμοί και τα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας που περιλαμβάνεται στην ίδια.

1.1.1 Ήθη και έθιμα

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της λαϊκής παράδοσης είναι τα ήθη και τα έθιμα. Οι δυο αυτές έννοιες συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους και αλληλοσυμπληρώνονται. Έχουν δεχτεί επιρροές από διάφορους κατακτητές, αλλά διατηρούν κυρίως παραδόσεις από την Αρχαία Ελλάδα και το Βυζάντιο. Τα ήθη και τα έθιμα αποτελούν τους άγραφους νόμους και τα έθιμα τις ενέργειες μέσω των οποίων αποτυπώνονται οι απόψεις του κάθε λαού.

Ειδικότερα, τα ήθη εκφράζουν τις αντιλήψεις ενός έθνους και τα πρότυπα κοινωνικής και ηθικής συμπεριφοράς, που αναφέρονται στο άγραφο Δίκαιο και διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία. Είναι οι αρχές που ορίζουν τις αξίες, τις συμπεριφορές, τα αισθήματα και τις σχέσεις που ακολουθούν τα έθνη από τα αρχαιότερα χρόνια έως σήμερα και εκφράζουν την νοοτροπία μιας κοινωνίας. Κάποια παραδείγματα που θα μπορούσαν να αναφερθούν στον χαρακτηρισμό του ήθους είναι, ο ρόλος της οικογένειας, ο θεσμός του γάμου και οι αντιλήψεις της κάθε κοινωνίας.

Τα έθιμα είναι μακροχρόνιες συνήθειες που επαναλαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα και γίνονται αποδεκτά από τις κοινωνίες και τους πολίτες τους. Η αποδοχή αυτή διεξάγεται με συνειδητό τρόπο και εκφράζεται με την διαμόρφωση του περιεχομένου της και την μαζική συμμετοχή. Τα έθιμα διαμορφώνουν την ζωή ενός έθνους, καθώς ορίζουν σε μεγάλο ποσοστό τις συνήθειες και τις σχέσεις των μελών μιας οικογένειας. Είναι κανόνες που έχει θεσμοθετήσει η ίδια η κοινωνία και μεταβιβάζονται από τα αρχαιότερα χρόνια από γενιά σε γενιά. Ωστόσο, λόγω της συνεχής τροποποίησης των νόμων και την ανάπτυξη νέων θεσμών στις κοινωνίες, τα έθιμα δεν διαρκούν μεγάλο χρονικό διάστημα, διότι, αναλόγως τις διαφοροποιήσεις είτε αλλάζουν, είτε χάνονται. Αυτό, όμως, δεν αναιρεί το γεγονός ότι είναι ένα από τα κυριότερα στοιχεία της λαϊκής παράδοσης και βασική πηγή του δικαίου μας. Ως έθιμα μπορούν να χαρακτηριστούν οι παραδοσιακοί γάμοι, τα προικιά της νύφης, οι αρραβώνες, οι συμβολικές πρακτικές, οι γιορτές του Πάσχα και των Χριστουγέννων και οι γιορτές των Αγίων. Επιπροσθέτως, τα έθιμα έχουν την ιδιότητα να διακρίνονται σε τοπικά, σε γενικά, σε κοινωνικά και σε θρησκευτικά. Αναλυτικότερα, σε τοπικά, όταν πραγματοποιούνται σε ορισμένο τόπο, σε γενικά

όταν αφορούν ένα ολόκληρο έθνος, σε κοινωνικά, όταν επηρεάζουν τις σχέσεις των κοινωνικών τάξεων και των ανθρώπων που τις απαρτίζουν και σε θρησκευτικά, όταν καθορίζουν τη σχέση των ανθρώπων με την θρησκεία και συγκεκριμένα με τον Θεό.

Μολαταύτα, τα δυο προαναφερόμενα στοιχεία (ήθη – έθιμα) διακρίνονται σε δυο κατηγορίες.

1. Τα ήθη και τα έθιμα που συνδέονται με τον κύκλο της ζωής, δηλαδή την γέννηση, τον γάμο και τον θάνατο.
2. Τα ήθη και τα έθιμα που συσχετίζονται με τον κύκλο του έτους, συγκεκριμένα τις απασχολήσεις των ανθρώπων σε όλους τους τομείς και τις γιορτές που απαρτίζουν όλο τον χρόνο..

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της λαϊκής παράδοσης είναι οι παραδόσεις οι οποίες περιέχουν παραμύθια, μύθους και θρύλους. Όλα τα παραπάνω είναι διηγήματα που δημιούργησε το κάθε έθνος στην αρχαιότητα και που οι άνθρωποι έχουν την τάση να πιστεύουν.

1.1.2 Παραμύθια

Αρχικά, τα παραμύθια αποτελούν ένα σημαντικό αφηγηματικό είδος της λαϊκής παράδοσης, καθώς είναι χρήσιμα για την ανάπτυξη των αντιλήψεων των παιδιών. Σε αυτά συναντάμε διάφορους ήρωες από τους οποίους ο καθένας ξεχωριστά εκφράζει κάτι διαφορετικό, το οποίο εξιτάρει την φαντασία του αναγνώστη – ακροατή. Τα παραμύθια αναφέρονται στη μαγεία, σε διάφορες δυνάμεις, σε όνειρα, σε σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, ζώων ή και τα δύο μαζί, όμως κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι έχουν αίσιο – ευτυχισμένο τέλος, με αποτέλεσμα την ενίσχυση ενός αισιόδοξου πνεύματος. Ειδικότερα, η λέξη παραμύθι προέρχεται από το ρήμα παραμυθεύομαι, που είχε τη σημασία του συμβουλευώ. Είναι ένα είδος που υποστηρίζεται ότι αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο της ιστορίας και των αξιών ενός λαού και εκφράζει την λαϊκή πεζογραφία, έχοντας αναπτυχθεί σε όλα τα έθνη. Πάραυτα, αν και τα παραμύθια προέρχονται από τα αρχαία χρόνια, κατά την πάροδο του χρόνου και την εξέλιξη των κοινωνιών, διαμορφώνονται και εξελίσσονται. Ωστόσο τα λαϊκά παραμύθια κατάφεραν κατά το πέρασμα των αιώνων να διατηρήσουν τις ηθικές αρχές και αξίες, αφήνοντας μια μακροχρόνια

κληρονομιά στην ανθρωπότητα, βασισμένη στη λαϊκή παράδοση. Είναι ένα είδος που επιβίωσε και διαδίδεται διαχρονικά από γενιά σε γενιά και από τόπο σε τόπο.

Το παραμύθι διακρίνεται σε δυο είδη τα οποία είναι το λαϊκό και το λόγιο.

- Το λαϊκό παραμύθι είναι ένα διήγημα που βασίζεται στη φαντασία και έχει στόχο την ευχαρίστηση του ακροατή. Παλαιότερα, αποτελούσε προφορική λαϊκή λογοτεχνία των ενηλίκων, γεγονός που φανερώνει ότι στη θεματολογία του υπήρχαν άσεμνες αναλύσεις και εικόνες βίας με αποτέλεσμα να μη προκαλεί το ενδιαφέρον στα παιδιά και να μη γίνεται κατανοητό.
- Το λόγιο παραμύθι, είναι το σύγχρονο – έντεχνο διήγημα που βασίζεται στα προσωπικά βιώματα του συγγραφέα.

1.1.3 Μύθοι

Οι μύθοι, αποτελούν ένα λαϊκό πολιτισμικό αγαθό, το οποίο προέρχεται από την αρχαιότητα. Δημιουργός τους ήταν ο Αίσωπος (6ος π.Χ αιώνας), ο οποίος δημιούργησε δικούς του μύθους, βασιζόμενος σε παλαιότερους μύθους που ο ίδιος είχε ακούσει. Οι μύθοι του Αισώπου περιέχουν κυρίως διαλόγους ανάμεσα σε ζώα, αλλά και μερικούς που αναφέρονται σε ήρωες και Θεούς. Είναι σύντομα διατυπωμένοι και έχουν διδακτικό, ηθικό και συμβολικό χαρακτήρα. Γραμμένοι σε πεζό ή ποιητικό λόγο, τότε θεωρούνταν ιδιαίτερο εκφραστικό μέσο για τους συγγραφείς. Συνήθως ήταν ευχάριστες διηγήσεις, παρμένες από την καθημερινή ζωή που είχαν στόχο την έκφραση ενός ηθικού διδάγματος. Όσον αφορά την Ελλάδα, οι μύθοι που σχετίζονται με την παράδοση, είναι κυρίως αφηγήσεις που αναφέρονται στη ζωή και τις δράσεις των Θεών και των ηρώων. Σε γενικότερα πλαίσια, οι μύθοι συνδέονται άμεσα με την θρησκεία, την τελετουργία και τις αντιλήψεις που επικρατούν για την φύση.

1.1.4 Παροιμίες και ιδιωματισμοί

Οι παροιμίες και οι ιδιωματισμοί είναι δυο στοιχεία της λαϊκής παράδοσης που μπορούν να ενταχθούν στην ίδια κατηγορία. Πρωτίστως, όπως διατύπωσε ο Δ. Λουκάτος στην Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, «Οι παροιμίες είναι σοφά κληρονομήματα των αιώνων, που με φραστική συντήρηση παραδίδονται από τη μια γενιά στην άλλη, διδάσκοντας την εμπειρία τους και δίνοντας έτοιμους τύπους αλληγορίας και παρομοίωσης, που χρειάζεται για να στηρίζουν ή να τεκμηριώνουν το λαϊκό λόγο» (Λουκάτος, 1992). Η κατανόηση των παροιμιών, εξαρτάται από την ορθή γνώση της γλώσσας των χρηστών της. Οι παροιμίες προέρχονται από την μακροχρόνια ιστορία ενός έθνους και έχουν μεταφορική σημασία, η οποία αποτυπώνεται με έναν αναλλοίωτο γλωσσικό λόγο που είναι ιδιαίτερα δυσβάσταχτος σε άτομα που δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα στην οποία αποτυπώνεται η ίδια. Το βαθύ νόημα κάθε παροιμίας εκμυστηρεύεται κάποια πτυχή της ιστορίας του έθνους και τις πολιτισμικές, τις κοινωνικές, τις πολιτικές, τις γλωσσικές και τις ιστορικές εμπειρίες του.

Ομοίως, οι ιδιωματισμοί κάνουν την εμφάνιση τους σε πολλές γλώσσες και απαιτούν την κύρια γνώση της κάθε γλώσσας για να κατανοηθούν. Το ποσοστό δυσκολίας τους είναι υψηλό και το γλωσσικό περιβάλλον που ανάγονται, είναι απαραίτητο να έχει κατακτήσει την γλώσσα που κυριαρχεί.

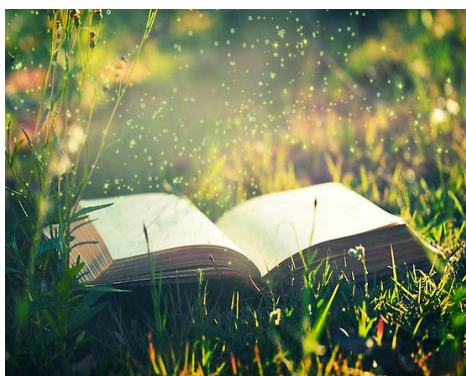
1.1.5 Αινίγματα

Επιπρόσθετο στοιχείο της λαϊκής παράδοσης είναι τα αινίγματα, τα οποία είναι λαϊκά κείμενα που αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία του πολιτισμικού, του οικονομικού και του ιστορικού παρελθόντος ενός έθνους. Τα αινίγματα αντικατοπτρίζονται στην παράδοση πολλών λαών από τα αρχαία χρόνια. Συγκεκριμένα στη Ελλάδα συχνά συνδέονταν με τους αρχαίους μύθους και την μαντική τέχνη. Γενικότερα, με τα αινίγματα ασχολήθηκαν πολλοί επιστήμονες όπως φιλόσοφοι και ποιητές, αλλά και απλοί άνθρωποι, χωρίς κάποια ιδιαίτερη επωνυμία, με αποτέλεσμα πολλά από

αυτά να έχουν λαϊκή προέλευση. Τα σύμβολα που αντανακλώνται στα αινίγματα είναι τα βιώματα και οι εμπειρίες των πολιτών κάθε έθνους, παρουσιάζοντας με αυτό τον τρόπο τα έθιμα, την ιστορία, τις παραδόσεις, την θρησκεία και οτιδήποτε αντιπροσωπεύει το περιβάλλον που δημιουργούνται.

1.1.6 Θρύλοι

Οι θρύλοι, όπως και άλλοι κλάδοι της λαϊκής παράδοσης, παραδείγματος χάριν τα παραμύθια, αναπτύχθηκαν με το μέσο του προφορικού λόγου. Αποτελούν αφηγήσεις ανθρώπινων ενεργειών που έχουν ως αρχή και τέλος την βάση την λαϊκή φαντασία, η οποία αναδεικνύεται μέσω των ένδοξων ιστορικών γεγονότων του κάθε λαού και των ηρώων που το αντιπροσωπεύουν. Επιπλέον, σε ποικίλους θρύλους παρατηρείται η αναφορά, εκτός από σε ιστορικά γεγονότα, και σε στοιχεία της φύσης, όπως τα φυτά και τα ζώα, σε στοιχεία της Γης, σε στοιχεία της θάλασσας καθώς και σε φανταστικά στοιχεία, όπως οι νεράιδες και οι καλικατζαροι. Σε γενικότερα πλαίσια, οι θρύλοι είναι διάφορες διηγήσεις που έχουν ως περιεχόμενα τους ιστορίες του φανταστικού, του μεταφυσικού, αλλά και του φυσικού κόσμου. Υπάρχουν αρκετές αναφορές που μνημονεύουν ότι πολλοί άνθρωποι στρέφονται συχνά στη μελέτη των θρύλων για να αναπτερώσουν το ηθικό τους.

Εντέλει σύμφωνα με την αναφορά του Δ. Λουκάτου, στο βιβλίο του Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, «*Παραδόσεις ή θρύλοι λέγονται οι φανταστικές διηγήσεις που πλάθει ο λαός με βάση τις δοξασίες για ορισμένους τόπους και όντα και που τις πιστεύει για αληθινές*» (Λουκάτος, 1992).

1.1.7 Θέατρο Σκιών

Το Θέατρο σκιών, είναι ένας φορέας της λαϊκής παράδοσης. Η χρήση του μεταδίδει πληροφορίες για την ιστορία του κάθε τόπου. Βασικός ήρωας του Θεάτρου σκιών είναι ο Καραγκιόζης. Συγκεκριμένα, λόγω του γεγονότος ότι η ιδιότητα του εγκλιματίζεται στις εκάστοτε κοινωνικές και ιστορικές καταστάσεις, θέτει ως αποτέλεσμα να αποτυπώνεται η πολιτισμική αξία της λαϊκής παράδοσης. Ο Καραγκιόζης, ως λαϊκός ήρωας εκφράζει διάφορες εποχές, που ξεκινάνε από την αρχαιότητα και ανέρχονται ως τη σύγχρονη εποχή. Είναι ένας διαχρονικός ήρωας, ο οποίος εμφανίζεται με την επικρατέστερη μορφή της εποχής και του τόπου που παρουσιάζεται και άπτεται με διάφορα πρόσωπα και γεγονότα. Γενικότερα, το Θέατρο σκιών, μέσω των ηρώων του προσεγγίζει τις τοπικές παραδόσεις, με επακόλουθο την εισαγωγή λαϊκών στοιχείων της παράδοσης του κάθε τόπου στη σύγχρονη κοινωνία.

1.1.8 Δημοτικό Τραγούδι

Το δημοτικό τραγούδι είναι ένα από τα όργανα της λαϊκής παράδοσης που εκφράζει τα συναισθήματα του κάθε τόπου. Οι στίχοι τους μαρτυρούν τα εθνικά, τα κοινωνικά, τα πολιτισμικά και τα ιστορικά γεγονότα ενός τόπου. Επίσης, το δημοτικό τραγούδι αντικατοπτρίζει τα συναισθήματα και τα ιδεώδη μιας κοινωνίας. Αποτελεί έναν τρόπο έκφρασης και στοιχείο της ταυτότητας ενός λαού, όπου καθρεπτίζεται ο πολιτισμός και η ιστορία του. Κάθε δημοτικό τραγούδι αποτελεί δημιούργημα ενός ανθρώπου. Ο δημιουργός, έχει στόχο να διαπεράσει τα συναισθήματα του, τους αγώνες, τις στιγμές και γενικότερα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στον τόπο του. Εκφράζει, δηλαδή, τις εκφάνσεις και τις πτυχές της ιστορίας του τόπου του, καθώς τα όνειρα και τους πόθους του.

Τα δημοτικά τραγούδια, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση της λαϊκής παράδοσης και των πολιτιστικών στοιχείων, σε δύσκολες περιόδους της Ελλάδας. Για παράδειγμα, την περίοδο της Τουρκοκρατίας, τροφοδοτούσαν τον ελληνικό λαό με την πίστη στον Θεό, δημιουργώντας ένα πνεύμα αισιοδοξίας.

Είναι απαραίτητο επίσης να σημειωθεί ότι, τα δημοτικά τραγούδια διακρίνονται σύμφωνα με τον σκοπό που θέτουν και τον τρόπο που γίνεται η χρήση τους. Σύμφωνα με έρευνες, χωρίζονται σε κλέφτικα, σε πατινάδες και σε χορευτικά. Ωστόσο, η πιο συγκεκριμένη κατάταξη τους, η οποία βασίζεται στη φύση των τραγουδιών, διακρίνει τα δημοτικά τραγούδια σε:

- *Ιστορικά*, όπου εκφράζονται τα ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν σε έναν τόπο.
- *Ακριτικά*, τα οποία καταγράφονται την περίοδο του 8ου – 12ου αιώνα και μνημονεύουν τους ανθρώπους που φύλασσαν τα σύνορα της βυζαντινής αυτοκρατορίας, τους λεγόμενους ακρίτες.
- *Κλέφτικα*, οι στίχοι των συγκεκριμένων τραγουδιών παραπέμπουν στην εποχή της Τουρκοκρατίας και στις ηρωικές πράξεις που πραγματοποίησαν οι κλέφτες και οι αμαρτωλοί εκείνη την περίοδο.
- *Μοιρολόγια*, δημιουργήθηκαν για να εκφράσουν τον πόνο και τον χαμό κάποιων ανθρώπων. Συγκεκριμένα, αναφέρονται στον θάνατο και μπορούν να παρομοιαστούν με τα τραγούδια του χάρου.
- *Καθημερινού βίου*, η εξής κατηγορία συμπεριλαμβάνει διάφορα τραγούδια που εκφράζονται σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, παραδείγματος χάρι τους γάμους.
- *Παραλογές*, αναγράφονται ως τραγούδια του Μεσαίωνα που είναι παρεμφερή με τα ακριτικά, λόγω των πολλών στίχων τους. Εκφράζουν κυρίως δραματικά γεγονότα και ξεχωρίζουν για τη χρήση παραμυθητικών στοιχείων.
- *Κάλαντα*, που είναι ευρέως γνωστά, καθώς απαγγέλλονται σε γιορτές όπως, το Πάσχα, τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά, τα Θεοφάνεια και την Μεγάλη Παρασκευή.

Τα δημοτικά τραγούδια είναι πολύτιμα για τον λαϊκό πολιτισμό της Ελλάδας. Για αυτό τον λόγο διατηρούνται και φυλάσσονται από γενιά σε γενιά.

1.1.9 Λαϊκό τραγούδι

Ακόμη ένας θελκτικός παράγοντας για τον κόσμο της λαϊκής παράδοσης είναι το λαϊκό τραγούδι. Η διαφορά των λαϊκών τραγουδιών με τα δημοτικά τραγούδια είναι ότι αυτά δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν σε αστικό περιβάλλον, σε αντίθεση με τα άλλα που παρουσιάστηκαν στην ύπαιθρο. Δημιουργοί των λαϊκών τραγουδιών θεωρούνται οι εμπειρικοί και αυτοδίδακτοι καλλιτέχνες. Όπως και τα δημοτικά τραγούδια, έτσι και τα λαϊκά υιοθετούν στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού, ο οποίος αποτελεί πηγή έμπνευσης και αναφοράς των πολιτιστικών στοιχείων ενός λαού. Οι στίχοι των λαϊκών τραγουδιών, συνήθως διαπραγματεύονται δοξασίες, μύθους, μυθολογικά πλάσματα, δεισιδαίμονες αντιλήψεις, θρησκευτικές πεποιθήσεις και λαϊκές παραδόσεις που απευθύνονται στις λαϊκές μάζες κάθε κοινωνίας.

Ας σημειωθεί ακόμη ότι, παρόλο που αναφέρονται σε αρχέγονα γεγονότα και αντιλήψεις, κατά το πέρασμα των χρόνων διαμορφώνονται και εξελίσσονται σύμφωνα με την ανάπτυξη και την μεταβολή που παρουσιάζει ο σύγχρονος πολιτισμός.

1.1.10 Ελληνική λαϊκή τέχνη

Στην λαϊκή παράδοση, όπως έχει προαναφερθεί, περιλαμβάνονται οι χοροί, τα τραγούδια και η λαϊκή τέχνη. Συγκεκριμένα, η λαϊκή τέχνη ως κατηγορία της λαϊκής παράδοσης είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ιστορία της παράδοσης. Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί ότι περιλαμβάνει τρεις κλάδους.

1. Την *αρχιτεκτονική*, η οποία περιέχει την ξυλογλυπτική, την κεραμική, την σιδηρουργική, την λιθογλυπτική, την μεταλλοτεχνία, την ξυλουργική και την ζωγραφική. Ειδικότερα, ο εξής κλάδος αναδεικνύει έντονα την παράδοση ενός τόπου, μέσα από την μορφή που έχουν τα σπίτια του, καθώς η αρχιτεκτονική κάθε σπιτιού γίνεται με βάση την περιοχή και τις παραδόσεις της, το φυσικό περιβάλλον και γενικότερα ότι εκφράζει τους ανθρώπους της.

2. Την *χειροτεχνία*, που μέσω του πλεξίματος, της ραπτικής και της ενδυμασίας εξωτερικεύει τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά ενός τόπου. Αναλυτικότερα, η ενδυμασία κάθε τόπου δηλώνει

πολλά για αυτόν, καθώς διακρίνεται σε νησιώτικη, ηπειρώτικη, ποντιακή, κρητική και γενικότερα εκδηλώνει τον τόπο καταγωγής της. Επίσης μπορεί να διακριθεί και σύμφωνα με την χρήση της, δηλαδή αν είναι γιορτινή, νυφική, πένθους, αθώα, καθημερινή κ.α.

3. Την *διακοσμητική*, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία της αργυροχοΐας, της κεντητικής, της αργυροχρυσοχοΐας και της υφαντικής. Συγκεκριμένα, η υφαντική αποτελεί στοιχείο της παράδοσης και των εθίμων κάθε περιοχής και συνδέεται άμεσα με την οικογενειακή και κοινωνική ζωή ενός τόπου, ειδικά, όσον αφορά την Ελλάδα, την Μακεδονία και την Θράκη. Επίσης η κεντητική, ως μια μακραίωνη παραδοσιακή χειροτεχνία, εκφράζει τα έθιμα, τις δοξασίες και γενικότερα το κοινωνικό σύνολο του τόπου όπου πραγματοποιείται, καθώς και την λαϊκή ψυχή μέσω της οποίας διασώζεται και αναδημιουργείται.

Από τις παραπάνω αναφορές, γίνεται αντιληπτό ότι τα ήθη, τα έθιμα, τα παραμύθια, οι μύθοι και γενικότερα οι παραδόσεις συνθέτουν σημαντικά χαρακτηριστικά της ιστορίας ενός έθνους. Η επιρροή τους διακρίνεται σε κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον, καθώς αφενός αποτελούν παράγοντες που διαμορφώνουν τον τρόπο ζωής και τις σχέσεις των ανθρώπων ενός λαού και αφετέρου καλλιεργούν τις αξίες του. Η παράδοση είναι ένας τομέας που έχει σφυρηλατηθεί κατά την πάροδο των χρόνων. Παρ' όλα αυτά έχει διατηρήσει την εθνική συνείδηση του κάθε λαού.

1.2 Λαϊκή παράδοση και πολιτισμός

Ο πολιτισμός είναι ένα είδος κληρονομιάς κάθε λαού που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον. Οι προγενέστερες γενιές έχουν την δυνατότητα να επηρεάζουν τα πολιτιστικά στοιχεία των μεταγενέστερων γενιών, χωρίς η αποδοχή τους να είναι απαραίτητη. Ωστόσο κατά την μετάβαση αυτή υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που διατηρούνται. Μερικά από τα στοιχεία αυτά είναι, η θρησκεία, οι παραδόσεις και η γλώσσα. Τα πολιτιστικά στοιχεία που δεν ταυτίζονται με την νέα γενιά μπορούν να αντικατασταθούν με καινούργια στοιχεία που συμβαδίζουν με τις ανάγκες του λαού. Συνεπώς, η εξέλιξη και η ανάπτυξη του πολιτισμού έχει άμεση σχέση με την επιβίωση των ανθρώπων.

Η λαϊκή παράδοση συσχετίζεται με τον πολιτισμό, διότι αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της κληρονομιάς του. Αρχικά η σημασία της αναγράφεται σε αρκετούς κλάδους, λόγω της ιδιαιτερότητας που την εκφράζει. Συγκεκριμένα, στον ιστορικό κλάδο, στον ψυχολογικό, στον καλλιτεχνικό, στον εκπαιδευτικό και στον κοινωνικό.

- Στον *ιστορικό κλάδο*, διακρίνεται λόγω των ιστορικών γεγονότων και των ηρώων που εκφράζει σε κάθε λαό.
- Στον *ψυχολογικό κλάδο*, παρουσιάζεται μέσω της ικανοποίησης που διαγράφεται στους ανθρώπους κάθε λαού, όταν λαμβάνουν την γνώση της ιστορίας τους.
- Στον *καλλιτεχνικό κλάδο*, επειδή, εκφράζεται από τους ποιητές, τους μουσικούς, τους συγγραφείς, τους ζωγράφους και διάφορους καλλιτέχνες, καλλιεργώντας μια καλλιτεχνική ιδεολογία στους πολίτες.
- Στον *εκπαιδευτικό κλάδο*, καθώς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της ιδιοσυγκρασίας κάθε λαού.
- Στον *κοινωνικό κλάδο*, πραγματοποιεί τη σημαντικότερη διεργασία, η οποία είναι η ανάπτυξη των σχέσεων των ανθρώπων και των κοινωνικών ομάδων.

Επιπροσθέτως, η λαϊκή παράδοση προστατεύοντας τα πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος και συμβάλλοντας στην διατήρηση της εθνικής ταυτότητας και της φυσιογνωμίας του κάθε έθνους, ενώνει το παρελθόν με το παρόν. Μέσω της λαϊκής παράδοσης μεταβιβάζονται ιστορικές, εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές και καλλιτεχνικές γνώσεις από γενιά σε γενιά, οι οποίες εκφράζουν διάφορες ενέργειες των ανθρώπων επί αιώνες. Οι δραστηριότητες που αναδεικνύονται από την λαϊκή παράδοση είναι βασισμένες σε ιστορικά γεγονότα και θέτουν ως στόχο την αποφυγή λανθασμένων αποφάσεων. Η παραπάνω διαδικασία έχει ως αποτέλεσμα την καλλιέργεια ηθικών προτύπων για τη νέα γενιά και την ανάπτυξη ενός πνευματικού ανθρώπου με εθνική υπερηφάνεια. Η λαϊκή παράδοση ενισχύει την πίστη και τον σεβασμό στα ιδανικά και τις αξίες ενός λαού, όπως η αγάπη, η δικαιοσύνη, η ελευθερία, η δημοκρατία και η θρησκεία, εκφεύγοντας με αυτό τον τρόπο από τον κίνδυνο της εθνικής αλλοτρίωσης. Εν κατακλείδι, γίνεται αντιληπτό ότι η λαϊκή παράδοση, αποτελεί πηγή γνώσης, έμπνευσης, συλλογικότητας και δημιουργίας για όλες τις γενιές, από την παλαιότερη έως την νεότερη.

1.3 Φθορά της λαϊκής παράδοσης

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια διαταραχή της λαϊκής παράδοσης. Οι παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα έχουν φθαρεί ή αντικατασταθεί με άλλες αντιλήψεις, όχι ιδιαίτερα συμβατές με τα παλαιότερα χρόνια. Το γεγονός αυτό, οφείλεται στον διαφορετικό τρόπο εξέλιξης των γενιών και των αναγκών του κάθε λαού. Συγκεκριμένα, οι παραδόσεις ενός λαού διαμορφώνονται σύμφωνα με τον νέο τρόπο ζωής μιας κοινωνίας. Έρευνες υποστηρίζουν ότι, η μεταβίβαση της λαϊκής

παράδοσης από γενιά σε γενιά εξαρτάται από την αγροτική κοινωνική τάξη. Επομένως η υποβίβαση που δέχτηκε η αγροτική τάξη τα τελευταία χρόνια σχετίζεται με την διάβρωση της λαϊκής παράδοσης.

Η υπεροχή ενός σύγχρονου πολιτισμού, ο οποίος συνδέεται με την εξέλιξη της τεχνολογίας και της βιομηχανίας και την γενική ανάπτυξη της επιστήμης, έχει ως αποτέλεσμα την εξάλειψη μερικών στοιχείων της λαϊκής παράδοσης, θέτοντας τα ανενεργά στον σύγχρονο τρόπο ζωής.

Ωστόσο, αν και ο τομέας της λαϊκής παράδοσης έχει δεχθεί πλήγματα, παρατηρείται ότι στοιχεία όπως, τα τραγούδια, οι χοροί, τα φαγητά, η μουσική και τα εργόχειρα διατηρούνται κατά την πάροδο των χρόνων είτε είναι πρότυπα στοιχεία των παλαιότερων γενιών, είτε είναι μορφοποιημένα από σύγχρονα πρόσωπα.

Παρ όλη, την πορεία της λαϊκής παράδοσης, υπάρχουν πολλοί κάτοικοι σε κάθε περιοχή που προσπαθούν για την επικράτηση της. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται μέσω ποικίλων διεργασιών. Συγκεκριμένα, με την ίδρυση λαογραφικών μουσείων, όπου θα περιλαμβάνονται τα αντικείμενα της λαϊκής τέχνης και θα παρουσιάζονται τα πολιτιστικά στοιχεία και η ιστορία ενός τόπου. Έπειτα με την δημιουργία γιορτών προς τιμή των Αγίων, όπου θα τηρούνται τα έθιμα, θα υπάρχουν παραδοσιακά φαγητά, χοροί και τραγούδια. Επιπλέον, με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι οποίες αποτελούν ένα σημαντικό μέσο αναβίωσης των εθίμων του κάθε τόπου, προβάλλοντας τις αξίες και τα ιδανικά του, κυρίως με τους παραδοσιακούς χορούς. Ομοίως, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και άλλα κοινωνικά δίκτυα, έχουν την δυνατότητα να φέρουν σε επαφή τη νέα γενιά με την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό του τόπου τους. Εν τέλει σημαντικός κλάδος για την διατήρηση της λαϊκής παράδοσης είναι η παιδεία. Ειδικότερα, η ανάπτυξη μιας ηθικής εκπαίδευσης με στόχο την ευρύτερη καλλιέργεια της γνώσης, που βασίζεται στη μεταβίβαση των αξιών της παράδοσης και της εθνικής κληρονομιάς ενός τόπου.

1.4 Σημασία της Λαϊκής Παράδοσης στην Ελλάδα

Η διατήρηση της ελληνικής λαϊκής παράδοσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα σε ποικίλους τομείς που απαρτίζουν την σύγχρονη κοινωνία.

Αρχικά, οι γνώσεις της παράδοσης, έχουν την δυνατότητα να συμβάλλουν στην εξέλιξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, με την καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων. Ύστερα, η γνώση για τομέα της παραδοσιακής διατροφής, προσφέρει στους ανθρώπους την ευκαιρία για την προσαρμογή της τοπικής παραδοσιακής κουζίνας σε διάφορα εστιατόρια και σε μερικές περιπτώσεις την δημιουργία εργαστηρίων με παραδοσιακά τρόφιμα του κάθε τόπου. Εξίσου

σημαντική, θεωρείται η γνώση για την παραδοσιακή ιατρική και φαρμακευτική, καθώς διαμέσου αυτών των κλάδων η επεξεργασία βοτάνων, φυτών και διάφορων εμπορευμάτων που απαιτούνται στον κλάδο της υγείας, μπορούν να συνεισφέρουν στην εξέλιξη του. Όπως έχει προαναφερθεί, τα μουσεία αποτελούν ιδιαίτερο χαρακτηριστικό κάθε τόπου, διότι μέσω αυτών παρουσιάζεται η ιστορία του. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι, οι γνώσεις για τον τομέα της παραδοσιακής τέχνης και ιστορίας, είναι σημαντικοί για την ίδρυση εργαστηρίων έργων τέχνης, βασισμένα στη παράδοση του τόπου και την ίδρυση μουσείων που μεταβιβάζουν τις γνώσεις για την παράδοση από γενιά σε γενιά. Εντέλει η γνώση των στοιχείων της λαϊκής παράδοσης, έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού, με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι επαγγελματικές δεξιότητες της νέας γενιάς και του σύγχρονου πολιτισμού. Η επαφή αυτή, θα προσφέρει την ανάπτυξη ενός νέου τρόπου ζωής, με σεβασμό, αρμονία και εκτίμηση για τις παραδόσεις της Ελλάδας.

1.5 Συμπερασματικά

Η λαϊκή παράδοση είναι το κύριο στοιχείο της εθνικής ταυτότητας κάθε τόπου. Αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες που συμβάλλει στην σύνδεση των γενιών μεταξύ τους και βασικό στοιχείο που προϋποθέτει την ύπαρξη του πολιτισμού. Είναι μια ατίμητη πολιτιστική κληρονομιά που κτίζει το παρόν, εμπλουτίζει το μέλλον και δημιουργεί ένα καλύτερο θετικό κλίμα σε κάθε λαό. Επιπροσθέτως, είναι ένας τρόπος αναζήτησης της προέλευσης κάθε κοινωνίας μέσω διάφορων παραγόντων. Συγκεκριμένα, μέσω της λαϊκής παράδοσης αναζητούνται οι ρίζες του κάθε τόπου, ανακαλύπτονται οι παραδόσεις του και απεικονίζεται η φυσιογνωμία του. Η λαϊκή παράδοση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την νέα γενιά κάθε λαού, καθώς έχει αντίκτυπο στην διαμόρφωση της ταυτότητας των πολιτών και την ένταξη σε ένα σύγχρονο πλαίσιο της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης. Σε γενικότερα πλαίσια αποτελεί βασικό στοιχείο της πιστοποίησης της ταυτότητας κάθε λαού.

Για την ομαλή μεταβίβαση της λαϊκής παράδοσης από γενιά σε γενιά, είναι απαραίτητη η καλλιέργεια της γνώσης για την παράδοση να ξεκινάει από μικρή ηλικία. Ειδικότερα, η πρώτη επαφή είναι χρήσιμο να πραγματοποιείται κατά την διάρκεια της προσχολικής ηλικίας στον χώρο του Νηπιαγωγείου και με την συμβολή του οικογενειακού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, η δημιουργία της « Γωνιάς της Παράδοσης », προσφέρει την δυνατότητα στα παιδιά να προσεγγίσουν με ένα δικό τους τρόπο το παραδοσιακό υλικό που τους παραχωρείται και να εξοικειωθούν με την έννοια της παράδοσης. Για παράδειγμα, η εξής γωνία, μπορεί να περιλαμβάνει φωτογραφικό υλικό

παλαιότερων εποχών, παραδοσιακά τραγούδια, λαϊκά παραμύθια, ποιήματα, συλλογές με παραδοσιακό υλικό, αντικείμενα όπως ποδιές και ταγάρια, καθώς δημιουργήματα των παιδιών βασισμένα στην λαϊκή παράδοση. Σημαντική σε όλα τα παραπάνω, θεωρείται η συμμετοχή της οικογένειας, η οποία με επισκέψεις σε μουσεία, συμμετοχή σε εθνικές, τοπικές γιορτές και παραδοσιακούς χορούς, ενδυναμώνει την σχέση που αναπτύσσει το παιδί με την λαϊκή παράδοση.

Η γενιά που αποκτά γνώσεις για τις παραδόσεις του τόπου της και τις ρίζες του πολιτισμού της, καθώς και των πολιτισμών που κυριαρχούσαν στα παλαιότερα χρόνια, διατρέχει την δυνατότητα να σχηματίσει μια δικιά της πορεία και να αναπτύξει έναν δικό της πολιτισμό.

Καταλήγοντας, σύμφωνα με τον Γ. Κουρεμένο, « Η παράδοση συνιστάται από στοιχεία μη διαχρονικά, περιορισμένης χρονικής εμβέλειας και λειτουργικότητας, άμεσα συναρτημένα με κοινωνικά και πολιτιστικά πρότυπα χρονικά οροθετημένα με συμβατική ανθεκτικότητα στις εξελικτικές μεταβολές, καθώς και από στοιχεία διαχρονικά αδιάλειπτης ενεργοποίησης, ενισχυμένης λειτουργικότητας και ανθεκτικότητας, τα οποία συνιστούν υπερχρονικό συνεκτικό ιστό διαφοροποιημένων εποχών » (Κουρεμένος, από Αναγνωστόπουλος 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°

Θεωρία της Σημειωτικής και Ανάλυση Περιεχομένου Παιδικών Τραγουδιών

2.1 Εισαγωγή στη Σημειωτική

Η σημειωτική αποτελεί μια σύνθετη έννοια για την πλειονότητα του πληθυσμού. Το αντικείμενο της, όμως, δεν είναι τόσο δυσεύρετο όσο υποστηρίζεται. Η σημειωτική ενδιατρίβει στη σημασία των πραγμάτων και ασχολείται με διάφορα αντικείμενα. Μελετά την έννοια της σημασίας, δηλαδή το νόημα που εκφράζουν τα πράγματα με τα οποία ασχολείται και εκφράζεται στα αγγλικά ως « meaning » και στα γαλλικά ως « sens ». Ωστόσο η ακριβής ορολογία της και στις δυο γλώσσες είναι « significations ». Ένα από τα σημαντικά πρόσωπα που ασχολήθηκαν με την σημειωτική ήταν ο Umberto Eco, ο οποίος διατύπωσε εύστοχα την έννοια της. Σύμφωνα με τον ίδιο η σημειωτική είναι η γενική θεωρία του πολιτισμού, διότι αποτελεί διάμεσο της επικοινωνίας και της μελέτης των κοινωνικών φαινομένων « sub specie communicationis ». Προκύπτει, λοιπόν, ότι η πρώτη σύνδεση της σημειωτικής με την επικοινωνία πραγματοποιήθηκε από τον Eco (1972), εξηγώντας ότι « *Κάθε πράξη επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συστήματος σημασίας και, έτσι, σημειωτική της σημασίας και σημειωτική της επικοινωνίας είναι αδιαχώριστες στο πλαίσιο των πολιτισμικών διαδικασιών* » (Λαγόπουλος & Boklund - Λαγοπούλου, 2016).

2.2 Ιστορία της Σημειωτικής

Οι θεμελιωτές της σημειωτικής είναι, ο γλωσσολόγος Ferdinand de Saussure, γεννημένος στη Γαλλία την χρονική περίοδο 1857 και απεβίωσε το 1913 και ο φιλόσοφος Charles Sanders Peirce, που γεννήθηκε στη Βόρεια Αμερική το 1839 και έφυγε από τη ζωή το 1914. Ο Saussure, ως γλωσσολόγος επιστήμονας έθεσε ως βάση της μελέτης του την φυσική γλώσσα και τα πολιτιστικά συστήματα. Επομένως η έννοια που έδινε στο *σημείο* πήγαζε από τους συγκεκριμένους παράγοντες. Ο ορισμός του Saussure, στο Innis το 1986, υποστήριζε ότι «*«Η γλώσσα είναι ένα σύστημα σημείων που εκφράζει ιδέες και έτσι μπορεί να συγκριθεί με τη γραφή, με το αλφάβητο των κωφαλάλων, με τις συμβολικές τελετές, με τις εθιμοτυπικές εκδηλώσεις, με τα στρατιωτικά σήματα κ.λπ., κ.λπ.. Απλώς είναι το πιο σημαντικό απ' αυτά τα συστήματα. Μπορούμε λοιπόν να*

φανταστούμε μια επιστήμη που θα μελετά τη ζωή των σημείων μέσα στην κοινωνική ζωή· (...) θα την ονομάσουμε σημειωτική (από το ελληνικό 'σημείον'). Θα μας διδάξει σε τι συνίστανται τα σημεία και ποιοι νόμοι τα διέπουν. Επειδή δεν υπάρχει ακόμα, δεν μπορούμε να πούμε τι ακριβώς θα είναι· όμως, έχει δικαίωμα να υπάρξει, ο χώρος της είναι εξ' αρχής καθορισμένος» (Βασίλης Δαλκαβούκης – Λέκτορας, Σημειώσεις για το μάθημα Εισαγωγή στη Σημειωτική)

Στον αντίποδα, ο Peirce, ως φιλόσοφος αναφέρθηκε στην φιλοσοφία της γνώσης και μελέτησε το σημείο ως μέρος μιας λογικής θεωρίας. Ο ορισμός που αποτύπωσε για την σημειωτική ήταν «Απ' όσο ξέρω, είμαι ένας σκαπανέας ή μάλλον ένας άποικος των δασών που καθαρίζει και ανοίγει το πεδίο που ονομάζω σημειωτική, δηλαδή τη διδασκαλία για την ουσιαστική φύση και τις βασικές παραλλαγές κάθε πιθανής σημείωσης (...) Λέγοντας σημείωση εννοώ μια δράση, μια επίδραση, που συνίσταται ή εμπεριέχεται στη συνεργασία τριών υποκειμένων, όπως το σημείο, το αντικείμενό του και το διερμηνεύον του (...)» (Βασίλης Δαλκαβούκης – Λέκτορας, Σημειώσεις για το μάθημα Εισαγωγή στη Σημειωτική).

Στην εξέλιξη της σημειωτικής θεωρίας συνείσφερε και μια ομάδα μαρξιστών, που το 1918 με την προσέγγιση σε ποικίλες κοινωνιολογικές έννοιες κατάφεραν να 'ξαναζωντανέψουν' την σημειωτική στο χώρο μια κοινωνίας.

Η συνέχεια της προήλθε από τον Yuri Mikhailovich Lotman, ο οποίος ίδρυσε τη Σχολή της Μόσχας – Τάρτου. Η συγκεκριμένη σχολή εξήγαγε την θεωρία της σημειωτικής με την δημιουργία των θέσεων για τη σημειωτική μελέτη του πολιτισμού. Οι θέσεις, αναδιατυπώνουν την θεωρία της σημειωτικής και την συσχέτιση της με την επικοινωνία (Θεωρία Eco) και προσθέτουν ακόμη ένα στάδιο ταυτίζοντας την σημειωτική με την θεωρία του πολιτισμού. Βασικό στοιχείο της Σχολής είναι το κείμενο.

2.3 Σημαίνον - Σημαινόμενο

Το ανθρώπινο γένος, θυμίζετε για την αναπτυγμένη σχέση του με την έννοια της σημασιοδότησης, κάτι που αποδίδεται στην επιθυμία της απόδοσης νοημάτων σε θέματα και αντικείμενα της καθημερινής ζωής.

Η σημασιοδότηση είναι η έννοια που ωθεί τους επιστήμονες στη μελέτη της σημειωτικής. Αρχικά, στην ορολογία της σημειωτικής, τα σημεία αποτελούν στοιχεία μιας σημασίας και απεικονίζονται μέσω εικόνων, αντικειμένων, ενεργειών, ήχων και λέξεων. Παρόλα αυτά η χρήση τους δεν επαρκεί για να δοθεί μια σημασία. Σημεία θεωρούνται όταν τους αποδίδεται κάποιο νόημα.

Σύμφωνα με τον Saussure, για την αναλυτικότερη επεξήγηση της σημειωτικής κάθε σημείο συντελείται από το σημαίνον (signifier), δηλαδή η μορφή που παίρνει το σημείο και το σημαινόμενο (signified), η ουσία που αναπαριστά το σημείο. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι, η έλλειψη της δέσμευσης της μορφής και της ουσίας σχετίζεται με τις όψεις του γλωσσικού συστήματος, του γλωσσικού σημείου, και με το σημαίνον και το σημαινόμενο. Συνοψίζοντας, το σημαίνον είναι η μορφή που δεν είναι εξαρτημένη από την ουσία με την οποία την συσχετίζεται. Έχει την δυνατότητα να αναπτυχθεί μέσω ποικίλων παραγόντων, όπως η εικόνα και ο ήχος. Ο Saussure, επισημαίνει την θεωρία ότι η ουσία που χρησιμοποιείται είναι χαρακτηριστικό της γλώσσας και ο τρόπος έκφρασης των σημασιών της είναι « ένα άμορφο πλαστικό υλικό » που διαμορφώνεται από την ίδια και διαιρείται σε κώδικες γλωσσικών μονάδων. Για αυτόν τον λόγο το σημαίνον αναφέρεται ως μορφή και όχι ως ουσία, διότι υποστηρίζεται ότι η ουσία που το αποτελεί μορφοποιείται. Αντίστοιχα, το σημαινόμενο θεωρείται μορφή, καθώς το νόημα μιας σημασίας αποτελεί την μετατροπή μιας « άμορφης νοηματικής πρώτης ύλης » (Λαγόπουλος & Boklund - Λαγοπούλου, 2016).

Το σημαίνον και το σημαινόμενο είναι δυο έννοιες που αλληλοεξαρτώνται. Η σχέση τους, σύμφωνα με τον Saussure, είναι αυθαίρετη, συμβατική, άνευ κινήτρου και δεν βασίζεται σε κάποια φυσική ή μεταφυσική σχέση. Αποτελούν τον λόγο ύπαρξης της μορφής του γλωσσικού και σημειωτικού συστήματος. Αναφέρονται ως δεδομένα του νου, κυρίως το σημαίνον, καθώς το σημαινόμενο είναι πιο αφηρημένη έννοια. Το σημαίνον συνήθως έχει έναν υλικό φορέα και στον τομέα της γλώσσας αποτελεί το ψυχικό αποτύπωμα μιας λέξης και αναπαριστά τις αισθήσεις του κάθε ανθρώπου.

Στη σημερινή εποχή το σημαίνον, είναι κάτι απτό και αναφέρεται ως η φυσική μορφή ενός σημείου και υποστηρίζεται ότι είναι κάτι που έχουμε την δυνατότητα να αντιληφθούμε με όλες μας τις αισθήσεις. Παραδείγματος χάρη, μπορούμε να το αγγίξουμε, να το γευτούμε, να αναπτύξουμε την ικανότητα της όσφρησης, να έχουμε οπτική επαφή και να το ακούσουμε. Αντίθετα, το σημαινόμενο είναι μια αφηρημένη έννοια, μια νοητική κατασκευή που δεν αποτελεί κάποιο απτό αντικείμενο.

Συμπεραίνοντας, η σημειωτική της επικοινωνίας καλύπτει ένα μεγάλο ποσοστό της σημειωτικής θεωρίας. Κύριο αντικείμενο της σημειωτικής θεωρίας είναι η ανάλυση ενός κειμένου, ενός λόγου και γενικότερα η ανάλυση του νοήματος των μηνυμάτων. Η ολοκληρωτική σε βάθος ανάλυση των κειμένων πραγματοποιείται με την σύνδεση της σημειωτικής της επικοινωνίας με την κειμενική ανάλυση και την ιδιαίτερη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ αυτών των δυο.

2.4 Ανάλυση Περιεχομένου

Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί μια απλοποιημένη, εύστοχη μέθοδο που κάνει λόγο για τις ιδέες που εκφράζονται σε ένα κείμενο και όχι τόσο για το ύφος όπως η σημειωτική. Θεωρείται ως μια σημαντική τεχνική για την έρευνα στον τομέα της κοινωνικής επιστήμης, καθώς στοχεύει στην « αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του φανερού περιεχομένου της επικοινωνίας γραπτού ή προφορικού λόγου με τελικό στόχο την ερμηνεία του λόγου ». (Berelson, 1948 στον Landsheere G. D., 1979: 7).

Σύμφωνα με τον Βάμβουκα, « Η ανάλυση περιεχομένου αναφέρεται σε ένα σύνολο ή σώμα τεκμηρίων που χρησιμεύουν ως βάση για τη σπουδή ενός φαινομένου » (Βάμβουκας, 1.6.7.4 σελ. 269). Το υλικό που επεξεργάζεται και μελετά ο ερευνητής, είναι τα τεκμήρια. Το κάθε υλικό, προσφέρει στον μελετητή του, την ευκαιρία να διακρίνει και να ανακαλύψει κάποιες ιδιότητες που είναι χρήσιμες για την εξαγωγή ενός έγκυρου συμπεράσματος. Η ανασυγκρότηση των στοιχείων που περιλαμβάνουν τα τεκμήρια, αποτελούν το αντικείμενο της ανάλυσης του περιεχομένου. Ωστόσο, η προαναφερόμενη θεωρία, για το αντικείμενο της ανάλυσης, θέτει ως προϋπόθεση τον διαχωρισμό των τεκμηρίων σε ενότητες. Η εξής προϋπόθεση δημιουργεί ένα σύνθετο κλίμα στην ανάλυση περιεχομένου, καθώς ως ενότητα μπορεί να χαρακτηριστεί η λέξη, η παράγραφος, το θέμα, η φράση, ακόμη και ολόκληρο βιβλίο. Η διοργάνωση των τεκμηρίων της ανάλυσης περιεχομένου περιέχει μια πορεία ενεργειών οι οποίες με την σειρά τους περιλαμβάνουν διάφορες φάσεις.

Το περιεχόμενο της επικοινωνίας, διακρίνεται εύκολα στην ανάλυση περιεχομένου και μέσω της ανάλυσης του « μελετώνται όλα τα στοιχεία κάθε μορφής επικοινωνίας » (Βάμβουκας Μ., 2002). Η δυνατότητα που προσφέρεται με την ανάλυση της επικοινωνίας, έχει ως αποτέλεσμα την μελέτη των στοιχείων της. Παρέχεται, λοιπόν, η ευκαιρία για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του πομπού της επικοινωνίας, των χαρακτηριστικών του περιεχομένου και των χαρακτηριστικών των αποδεκτών της επικοινωνίας και των επιπτώσεων της σε αυτούς, με στόχο την αποτύπωση έγκυρων συμπερασμάτων (Βάμβουκας Μ, 2002).

Ο Berelson, ως μελετητής της ανάλυσης περιεχομένου, διέκρινε πέντε ενότητες για την ανάλυση της επικοινωνίας. Οι ενότητες αυτές είναι, η λέξη, τα πρόσωπα, το μέτρο του χρόνου ή του χώρου, το σύνολο του διαθέσιμου υλικού και το θέμα.

Σε αντίθεση ο Cartwright, διέκρινε τρεις ενότητες. Την ενότητα της καταγραφής, την ενότητα της μέτρησης και την ενότητα του περιγυρού. Επομένως, ανάλογα την ενότητα που επιλέγεται για την ανάλυση και την μελέτη ενός περιεχομένου, εκφράζονται τρία είδη ανάλυσης, η λεξιλογική, η φραστική και η θεματική ή σημασιολογική. Οι ενότητες που χαρακτηρίζουν την ανάλυση περιεχομένου είναι οι έννοιες μιας ανάλυσης.

Η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να έχει ποιοτικό ή ποσοτικό χαρακτήρα. Η ποιοτική ανάλυση μελετά την ύπαρξη κάποιου χαρακτηριστικού, ενώ η ποσοτική μελετά το ποσοστό ύπαρξής του.

Ένας πρόσφατος ορισμός υποστηρίζει ότι « *Κατά την ανάλυση, ο ερευνητής αναλύει κάποιο συγκεκριμένο μήνυμα εντοπίζοντας τις διάφορες συμβολικές εννοιών, τα διάφορα θέματα που περιέχονται σε αυτό* » (Λαμπίρη – Δημάκη Ι., 1990) και τονίζεται ότι « *Η τυποποίηση των σχέσεων ανάμεσα στα στοιχεία και στα θέματα που επιτρέπει την αποκάλυψη της δομής του υπό έρευνα κειμένου* » (Grawitz, 1979).

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι για την ανάλυση περιεχομένου ακολουθούνται κάποιες φάσεις. Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, οι φάσεις είναι α) η συλλογή των στοιχείων, β) η κωδικοποίηση και η ανάλυση των στοιχείων και γ) η παρουσίαση της ανάλυσης.

Η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να εφαρμοστεί βιβλία, περιοδικά, εκθέσεις, σλόγκαν και γενικά σε γραπτά κείμενα, καθώς και σε συνεντεύξεις, εικόνες, τηλεοπτικά προγράμματα, κινούμενων σχεδίων, παιδικά τραγούδια και προφορικούς λόγους. Για την ανάλυση, χρησιμοποιούνται μονάδες ανάλυσης, που παρουσιάζουν τον τα αναλυόμενα στοιχεία της μελέτης ενός αντικειμένου, παραδείγματος χάρη, λέξεις, φράσεις και παράγραφοι.

Εντέλει, αποσκοπεί στη μετατροπή του ποιοτικού υλικού σε ποσοτικό και μετρήσιμο.

2.5 Ανάλυση Περιεχομένου Παιδικών Τραγουδιών

Όπως προαναφέρθηκε η ανάλυση περιεχομένου, περιλαμβάνει τρεις ενότητες, την λεξιλογική ανάλυση, την φραστική και την θεματική ή σημασιολογική ανάλυση. Στην συγκεκριμένη ενότητα, η ανάλυση που θα πραγματοποιηθεί θα έχει ως βάση την φραστική ανάλυση. Σύμφωνα με την αναφερόμενη ενότητα, η ανάλυση περιεχομένου συντελείται με την κύρια πρόταση ή την απλή φράση ανεξάρτητη από τις δευτερεύουσες. Το κείμενο χωρίζεται σε συστατικά μέρη και η ανάλυση πραγματοποιείται σε τμήματα. Κατά την μελέτη του αντικειμένου

της έρευνας, λαμβάνεται ως βάση το νόημα της φράσης, της παραγράφου και του θέματος, με αποτέλεσμα η ομάδα των λέξεων να εκφράζει μια σημασία για την καλύτερη ανάλυση του.

Στόχος της είναι η « αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του φανερού περιεχομένου της επικοινωνίας γραπτού ή προφορικού λόγου ».

Τα παιδικά τραγούδια που θα αναλυθούν είναι το *ήταν ένα μικρό καράβι*, τα *δέκα μικρά αραπάκια*, το *Λύκε – Λύκε είσαι εδώ*, το *αχ κουνελάκι*, η *μικρή Ελένη*, το *φύγε – φύγε ποντικάκι*, το *ένα λεπτό κρεμμύδι*, και το *χαρωπά τα δύο μου χέρια τα χτυπώ*.

1. Ήταν ένα μικρό καράβι – Ζουζούνια

Ήταν ένα μικρό καράβι

Ήταν ένα μικρό καράβι

Που ήταν α-α-αταξίδευτο

Που ήταν α-α-αταξίδευτο

Οε, οε, οε, οε, οε

Και έκανε ένα μακρύ ταξίδι

Και έκανε ένα μακρύ ταξίδι

Μέσα εις τη Μεσόγειο

Μέσα εις τη Μεσόγειο

Οε, οε, οε, οε, οε

Και σε πέντε έξι εβδομάδες

Και σε πέντε έξι εβδομάδες

Σωθήκαν όλες οι τροφές

Σωθήκαν όλες οι τροφές

Οε, οε, οε, οε, οε

Και τότε ρίζανε τον κλήρο

Και τότε ρίζανε τον κλήρο

Να δούμε ποιος ποιος θα φαγωθεί

Να δούμε ποιος ποιος θα φαγωθεί

Οε, οε, οε, οε, οε

Και ο κλήρος πέφτει στα κορίτσια

Και ο κλήρος πέφτει στα κορίτσια

Που ήταν σαν βασίλισσες

Που ήταν σαν βασίλισσες

Οε, οε, οε, οε, οε

Και ο κλήρος πέφτει στα αγόρια

Και ο κλήρος πέφτει στα αγόρια

Που ήταν σαν σκυλόψαρα

Που ήταν σαν σκυλόψαρα

Οε, οε, οε, οε, οε

Και αν σας αρέσει αυτή η ιστορία

Και αν σας αρέσει αυτή η ιστορία

Τη ξαναλέμε από την αρχή

Τη ξαναλέμε από την αρχή

Οε, οε, οε, οε, οε.

Ανάλυση τραγουδιού

Το παιδικό τραγούδι *Ήταν ένα μικρό καράβι* κάνει αναφορά σε ένα καραβάκι που δεν είχε ταξιδέψει στη θάλασσα ποτέ. Κάποτε, όμως έκανε ένα μεγάλο ταξίδι στη Μεσόγειο, όπου έμεινε για μακρύ χρονικό διάστημα (πέντε – έξι εβδομάδες) με αποτέλεσμα να τελειώσουν τα τρόφιμα και οι επιβάτες του να μείνουν νηστικοί. Ως λύση, αποφάσισαν να ρίξουν κλήρο για να δουν ποιον θα φάνε (να δούμε ποιος θα φαγωθεί). Ο κλήρος πέφτει στα κορίτσια, πέφτει και στα αγόρια και το τραγούδι ξεκινάει πάλι από την αρχή. Αρχικά, κατά την ανάλυση των δυο πρώτων στροφών δεν παρουσιάζεται κάτι ακατάλληλο για τα παιδιά (Ήταν ένα μικρό...εις την Μεσόγειο). Στη συνέχεια εμφανίζεται ο παράγοντας της ανθρωποφαγίας μέσα από τον στίχο « Να δούμε ποιος θα φαγωθεί » που παρουσιάζεται με ήπιο λεξιλόγιο και δεν ωθεί στην ανάπτυξη του φόβου στα παιδιά. Κατά την διάρκεια του τραγουδιού διακρίνεται ένα επιπλέον φαινόμενο, ο διαχωρισμός φύλου.

Συγκεκριμένα, τα κορίτσια παρουσιάζονται ως ανώτερα πλάσματα « ..στα κορίτσια που ήταν σαν βασίλισσες », ενώ τα αγόρια ως κατώτερα όντα « ..στα αγόρια που ήταν σαν σκυλόψαρα». Στη τελευταία στροφή, με τον στίχο « Και αν σας αρέσει αυτή η ιστορία τη ξαναλέμε από την αρχή », αντιλαμβανόμαστε ότι η διαδικασία του κλήρου και της ανθρωποφαγίας επαναλαμβάνεται μέχρι το τέλος.

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν υλοποιηθεί, έχει διατυπωθεί ότι το ‘ Ήταν ένα μικρό καράβι ’ είναι μια αληθινή γαλλική ιστορία η οποία έγινε γνωστή από το αυθεντικό γαλλικό τραγούδι ‘ Il etait un petit navire ’. Το μικρό καράβι που αναφέρεται στην ιστορία είναι η γαλλική φρεγάτα Μέδουσα που ξεκίνησε το πρώτο της ταξίδι τον Ιούνιο του 1816 μαζί με άλλα τρία πλοία. Προορισμός των πλοίων ήταν η Σενεγάλη. Στη φρεγάτα επέβαιναν περίπου 400 άτομα, μεταξύ τους βρισκόταν και ο κυβερνήτης Ντιρουά ντε Σαμερί, ο οποίος αποφάσισε να αλλάξει πορεία με στόχο να φτάσει νωρίτερα στον προορισμό τους. Στηρίζοντας την πορεία του πλοίου του στις συμβουλές ενός απλού επιβάτη, προσάραξε σε μια ξέρα στην Αφρική. Παρ όλες τις προσπάθειες του πληρώματος να απομακρύνει την φρεγάτα για να συνεχίσει την πορεία της, η εγκατάλειψη του πλοίου ήταν καθοριστική. Οι σωσίβιες λέμβοι, όμως, δεν έφταναν για όλους και έτσι έφτιαξαν μια σχεδία που χωρούσε 150 άτομα. Δεκατρείς μέρες έπλεαν χωρίς κάποιο προορισμό. Όλη αυτή τη περίοδο πολλοί άνθρωποι πέθαναν από κακουχίες, από την πείνα και την δίψα. Οι εναπομείναντες, αναγκάστηκαν να φάνε μερικά πτώματα που είχαν ξεραθεί από τον ήλιο για να επιβιώσουν. Από τους επιβάτες της σχεδίας βρέθηκαν μόνο 15, από τους οποίους έζησαν οι 10.

Το συγκεκριμένο τραγούδι μεταφέρει στα παιδιά με έμμεσο τρόπο στοιχεία ανθρωποφαγίας, κανιβαλισμού και διαχωρισμού φύλων, καθώς ο όρος « Βασίλισσες » εκφράζει μια άλλη εποχή, όπου οι αντιλήψεις της διαφέρουν αισθητά από τις σημερινές. Είναι μια δυσάρεστη και μακάβρια ιστορία που δεν μπορεί να υποστηρίξει την παιδική αθωότητα.

2. Τα δέκα μικρά αραπάκια – Μαρία Ζήση, Τάκης Ζαχαρόπουλος

Δέκα μικρά αραπάκια σε μια γειτονιά

Χάθηκε το ένα πάει και μείνανε εννιά

Εννιά μικρά αραπάκια παίζανε κρυφτό

Κρύφτηκε το ένα πάει και μείνανε οκτώ

Οκτώ μικρά αραπάκια φρούτα τρων κλεφτά

Πιάστηκε το ένα πάει και μείνανε επτά

Επτά μικρά αραπάκια ξύπνησαν πριν φέξει
Το ένα ξανακοιμήθηκε και μείναν μόνο έξι

Έξι μικρά αραπάκια στη βροχή κοιμούνται
Πούντιασε το ένα πάει και μείναν μόνο πέντε

Πέντε μικρά αραπάκια μπαίνουν στη σειρά
Ξέφυγε το ένα πάει και μείναν τέσσερα

Τέσσερα μικρά αραπάκια πάνε στη κυρία
Κράτησε το ένα πάει και μείναν μόνο τρία

Τρία μικρά αραπάκια πάνε στο σχολείο
Έμεινε το ένα πάει και μείναν μόνο δύο

Δύο μικρά αραπάκια έρχονται σε μένα
Κράτησα το ένα πάει και έμεινε μόνο ένα

Ένα μικρό αραπάκι βρίσκει μια γυναίκα
Την παντρεύεται και κάνει αραπάκια δέκα.

Ανάλυση τραγουδιού

Τα δέκα μικρά αραπάκια, για τα οποία γίνεται λόγος στο συγκεκριμένο τραγούδι, είναι δέκα μικρά παιδάκια που ζουν σε μια γειτονιά. Κάποια στιγμή, όπως φανερώνεται από τον πρώτο στίχο, αποδεκατίζονται « Χάθηκε το ένα πάει και μείνανε εννιά ». Κατά την διάρκεια του τραγουδιού αποτυπώνονται διάφορα ρήματα όπως *κρύφτηκε, πιάστηκε, ξανακοιμήθηκε, πούντιασε, ξέφυγε, κράτησε, έμεινε* που παρουσιάζουν την σταδιακή μείωση των παιδιών. Συγκεκριμένα, στη δεύτερη στροφή στον δεύτερο στίχο η φράση « Κρύφτηκε το ένα πάει και μείνανε οχτώ » αν αναλυθεί σε βάθος το περιεχόμενο της μπορεί να ληφθεί ως ότι το αραπάκι λόγω ρατσισμού δεν έμεινε άλλο

στην γειτονιά και έφυγε, με δικαιολογία το κρυφό. Στην τρίτη στροφή «...φρούτα τρων κλεφτά πιάστηκε το ένα...», διαπερνάτε το μήνυμα ότι τα αραπάκια διακρίνονται από έλλειψη ηθικής και κλέβουν πράγματα με αποτέλεσμα να 'πιαστούν' και να φυλακιστούν. Στην τέταρτη και στην πέμπτη στροφή, παρουσιάζεται ένα διαφορετικό φαινόμενο, ο θάνατος. Η έννοια του θανάτου προσεγγίζεται με καλύτερο τρόπο έκφρασης « ξανακοιμήθηκε και μείναν μόνο έξι », « Πούντιασε το ένα πάει και μείναν μόνο πέντε », αποφεύγοντας έτσι την δημιουργία αρνητικών εντυπώσεων. Κατά την ανάλυση των στίχων, στην όγδοη στροφή, διακρίνεται η αποτυχία, μέσω της φράσης « ..πάνε στο σχολείο, έμεινε το ένα...», εκφράζεται, δηλαδή, η αντίληψη ότι ένα αραπάκι λόγω νοητικής έλλειψης, η οποία συνδέεται με τον ρατσισμό, δεν διαθέτει την κατάλληλη νοητική ικανότητα για μόρφωση.

Συμπερασματικά, στη διάρκεια του τραγουδιού τα δέκα αραπάκια μειώνονται και από δέκα που ήταν στην αρχή στο τέλος μένει μόνο ένα. Μέσα από τους στίχους του τραγουδιού, γίνεται αναφορά διάφορων παραγόντων που μεταδίδουν ένα μήνυμα ρατσισμού προς τον έξω κόσμο. Αυτούσια η ορολογία « αραπάκια » κάνει λόγο για κάτι διαφορετικό. Το διαφορετικό χρώμα ή αλλιώς η μαύρη φυλή χαρακτηρίζεται από αρκετά αρνητικά στοιχεία λόγω ανομοιότητας. Μερικά από αυτά, βία, θάνατος, αποτυχία, ρατσισμός, διαπερνιούνται στα παιδιά μέσω του δεδομένου τραγουδιού.

Όταν εντάσσουμε τα παιδιά στη διαδικασία να γίνονται αποδέκτες των αρνητικών στερεοτυπικών αντιλήψεων τα θέτουμε αυτομάτως στην ανάπτυξη μιας χαμηλής και πολιτισμικής αυτοεκτίμησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια του ρατσισμού αναπτύσσεται διαρκώς. Το παιδικό τραγούδι *Δέκα μικρά αραπάκια* δέχτηκε μια παραλλαγή από εκπρόσωπο του ΠΑ.ΜΕ (Πανεργατικό Αγωνιστικό Μέτωπο). Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι τα *Δέκα μικρά αραπάκια* δεν αντιστοιχούν στα κατάλληλα παιδικά τραγούδια.

Η παραλλαγή είναι:

Δέκα μικρά αραπάκια ήρθαν στην Ελλάδα

Πάτησε τη νάρκη ένα, Μείνανε εννέα

Εννιά μικρά αραπάκια, ήρθαν στην Αθηνά

Έφαγε η πρέζα ένα, Μείνανε οχτώ

Οχτώ μικρά αραπάκια, πούλαγαν ρολόγια

Έσβησαν οι Φασίστες ένα, Μείνανε Εφτά

Εφτά μικρά αραπάκια, Πήγαν στο χυτήριο
Έκαψε το λάδι ένα, Μείναν μόνο έξι
Έξι μικρά αραπάκια,καθάριζαν τζάμια
Ένα πήρε το αμάξι, Μείναν μόνο πέντε
Πέντε μικρά αραπάκια, κοιμήθηκαν στο δρόμο
Ένα πήρε ο σκουπιδιάρης, Μείναν τέσσερα
Τέσσερα, μικρά αραπάκια, πιάσανε δουλειά
Ένα απολύθηκε και μείναν μόνο τρία
Τρία μικρά αραπάκια, έκλεψαν για να φάνε
Ένα μπήκε φυλακή και μείναν μόνο δυο
Δυο μικρά αραπάκια,σπούδασαν πολύ
Το ένα πήγε ξενιτιά και έμεινε το ένα
Ένα μικρο αραπάκι, έβαλε μυαλό
Γράφτηκε στο ΠΑ.ΜΕ κι έτσι έγιναν πάλι δέκα
Εκατοστοί
Χίλια
Χιλιάδες

Την εξής παραλλαγή διακρίνει ένα ειρωνικό ύφος, μέσα από το οποίο ενισχύεται το ρατσιστικό στοιχείο.

3. Λύκε – Λύκε είσαι εδώ; - Ζουζούνια

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ
Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ
- Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;
- Βάζω το πουκάμισο μου

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ
Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ
-Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;
- Φοράω το παντελόνι μου

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

- Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;

- Βάζω τα παπούτσια μου

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

- Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;

- Φοράω το σακάκι μου

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

- Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;

- Βάζω το καπέλο μου

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ

- Λύκε – Λύκε είσαι εδώ;

- Παίρνω την μαγκούρα μου και σας κυνηγώ.

Ανάλυση τραγουδιού

Το *Λύκε – Λύκε είσαι εδώ* είναι ένα τραγούδι διαχρονικό, καθώς διαδίδεται από γενιά σε γενιά, είτε μέσω της οικογένειας, είτε μέσω του σχολείου. Το συγκεκριμένο τραγούδι κάνει αναφορά σε μια ομάδα παιδιών που πάνε βόλτα στο δάσος και ψάχνουν τον λύκο. Ωστόσο, γνωρίζουν ότι ο λύκος δεν είναι εκεί και αυτό αναδεικνύεται από την φράση « Περπατώ – περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ ». Τραγουδάνε, λοιπόν, « Λύκε – Λύκε είσαι εδώ; » και ο λύκος τους απαντάει ότι ντύνεται « Βάζω το πουκάμισο ». Σε όλη την διάρκεια του τραγουδιού επαναλαμβάνεται ο στίχος « Περπατώ – Περπατώ εις το δάσος όταν ο λύκος δεν είναι εδώ , Λύκε – Λύκε είσαι εδώ; » και οι απαντήσεις του λύκου, ο οποίος αναφέρει τα ρούχα που φοράει και στη

τελευταία στροφή φωνάζει « Παίρνω την μαγκούρα μου και σας κυνηγώ ». Ο λύκος, από τα αρχαία χρόνια ως σήμερα συμβολίζεται ως κακός, πονηρός και ψεύτης, αυτός που αποπλανεί τους γύρω του και στήνει παγίδες. Παρουσιάζεται πάντα ως ο κακός της υπόθεσης. Είναι πρωταγωνιστής σε πολλά παιδικά παραμύθια όπως, « Η Κοκκινোসκουφίτσα », « Ο λύκος και τα 7 κατσικάκια », « Τα 3 γουρουνάκια » και « Ο λύκος και ο ψεύτης βοσκός », τα οποία μεταδίδουν ηθικά διδάγματα. Υποστηρίζεται ότι ο λύκος είναι η σκοτεινή δύναμη που αντιπροσωπεύει τις ζώδεις τάσεις μας και προσπαθεί να διαφθείρει την αθωότητα των ανθρώπων, κυρίως των παιδιών. Το μήνυμα που διαπερνάτε στα παιδιά δεν είναι διακριτό από την πρώτη επαφή με ένα αντικείμενο που έχει ως σύμβολο τον λύκο. Αυτό, οφείλεται στο φανταστικό περιβάλλον που περιτριγυρίζει το συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο δεν αναπτύσσει τόσο το αίσθημα του φόβου όσο το πραγματικό. Συγκεκριμένα, η παρουσίαση του λύκου ως απόλυτα κακό σύμβολο δημιουργεί μια απόστασή ασφαλείας του φυσικού και του φανταστικού κόσμου. Ωστόσο, τα σύμβολα και τα επαναληπτικά μοτίβα έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον ψυχικό κόσμο των παιδιών, με αποτέλεσμα να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον τρόπο ανάπτυξης των συναισθημάτων τους. Η αναφορά του λύκου στο τραγούδι μεταδίδει το αίσθημα φόβου στην φράση « ..όταν ο λύκος δεν είναι εδώ » και το αίσθημα εκφοβισμού στην φράση « ..σας κυνηγώ ». Ο λύκος μπορεί να παρομοιαστεί με άνθρωπο, καθώς μιλάει και ντύνεται σαν άνθρωπος. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι μέσα από αυτό θέλει να περαστεί το μήνυμα ότι ‘κακός λύκος’ μπορεί να είναι ο καθένας, γνωστός και άγνωστος. Στη σημερινή εποχή, ο ‘λύκος’ μπορεί να βρίσκεται οπουδήποτε.

4. Αχ κουνελάκι – Ζουζούνια

Αχ κουνελάκι, κουνελάκι ξύλο που θα το φας
Μέσα στο ξένο περιβολάκι τρύπες γιατί τρυπάς
Μέσα στο ξένο περιβολάκι τρύπες γιατί τρυπάς
Αχ κουνελάκι, κουνελάκι ξύλο που θα το φας

Μη μου σουφρώνεις τη μυτίτσα, μη μου κουνάς τα αυτιά
Μη μου κλείνεις το ματάκι είσαι μια ζωγραφιά
Μη μου σουφρώνεις τη μυτίτσα, μη μου κουνάς τα αυτιά
Μη μου κλείνεις το ματάκι είσαι μια ζωγραφιά

Αχ κουνελάκι, κουνελάκι ξύλο που θα το φας
Μέσα στο ξένο περιβολάκι τρύπες γιατί τρυπάς
Μέσα στο ξένο περιβολάκι τρύπες γιατί τρυπάς
Αχ κουνελάκι, κουνελάκι ξύλο που θα το φας

Ξύλο που θα το φας
Ξύλο που θα το φας.

Ανάλυση τραγουδιού

Το τραγούδι αυτό αναφέρεται σε ένα κουνελάκι που είναι άτακτο, διότι τρυπάει το περιβολάκι ενός ξένου « Μέσα στο ξένο περιβολάκι τρύπες γιατί τρυπάς » και απειλείται από τον ομιλητή ότι αν συνεχίσει να το κάνει θα του ασκήσει βία « ..ξύλο που θα το φας ». Στη συνέχεια, όμως διακρίνεται η γλυκύτητα του κουνελιού, καθώς ο ομιλητής το προστάζει « Μη μου σουφρώνεις τη μυτίτσα, μη μου κουνάς τα αυτιά, μη μου κλείνεις το ματάκι », επειδή όταν κάνει τις εξής ενέργειες είναι « μια ζωγραφιά ». Αν και, το κουνέλι εκφράζεται ως κάτι τυχερό, μαγικό και εκπέμπει μια ηρεμία και ζεστασιά, στο συγκεκριμένο τραγούδι γίνεται μέσο για την μετάδοση στοιχείων βίας και μπουλνγκ. Ιδίως με την επαναληπτική μέθοδος που χρησιμοποιείται στον στίχο « Ξύλο που θα το φας ». Γενικότερα το τραγούδι « *Αχ κουνελάκι* » μεταφέρει στα παιδιά το μήνυμα για ένα ιδιοκτησιακό καθεστώς και τις αφορμές για την άσκηση βίας, απορρίπτοντας την λύση με την μέθοδο της ομιλίας.

5. Η μικρή Ελένη- Ζουζούνια

Η μικρή Ελένη κάθεται και κλαίει
Γιατί δεν την παίζουνε οι φιλενάδες της
Σήκω επάνω τα μάτια κλείσε
Τον ήλιο κοίτα και αποχαιρέτησε.

Ανάλυση τραγουδιού

Η μικρή Ελένη είναι ένα κοριτσάκι που εκφράζει την μοναξιά. Το τραγούδι κάνει αναφορά σε αυτό το κοριτσάκι, το οποίο κάθεται μόνο του και κλαίει « Η μικρή Ελένη κάθεται και κλαίει », γιατί δεν έχει φίλες να παίξει « Γιατί δεν την παίζουνε οι φιλενάδες της » και στο τέλος

αντιλαμβάνεται ότι δεν θα αλλάξει κάτι και φεύγει αποχαιρετώντας τες «Σήκω επάνω...και αποχαιρέτησε. ». Είναι ένα παιδικό παραδοσιακό τραγούδι που πολλά παιδιά διασκεδάζουν με αυτό μέχρι σήμερα. Η μικρή Ελένη είναι ένα παιχνίδι σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά πιάνονται σε κύκλο μέσα στον οποίο κάθετα γονατιστό ένα παιδί ‘η μικρή Ελένη’ που προσποιείται ότι κλαίει. Τα παιδιά που βρίσκονται στον κύκλο γυρίζουν γύρω γύρω και τραγουδάνε το εξής τραγούδι. Μόλις τελειώσει το τραγούδι η ‘μικρή Ελένη’ σηκώνεται με κλειστά μάτια και επιλέγει ένα παιδί από τον κύκλο για να πάρει την θέση της. Το παιδί που διαλέγει η μικρή Ελένη παίρνει την θέση της και το παιχνίδι ξεκινάει από την αρχή. Στόχος αυτού του τραγουδιού είναι, τα παιδιά να αντιληφθούν ότι ο καθένας κάποια στιγμή μπορεί να μείνει μόνος και να μην έχει παρέα, γιατί τον λόγο δεν πρέπει να αποφεύγουμε και να απομακρύνουμε τα υπόλοιπα παιδιά για κανένα λόγο.

6. Φύγε – φύγε ποντικάκι – Ζουζούνια

Φύγε – φύγε ποντικάκι

Πριν σε πιάσει το γατάκι

Αν σε πιάσει πεινασμένο

Θα σε φάει το καημένο.

Ανάλυση τραγουδιού

Το συγκεκριμένο τραγούδι είναι ένα λίχνισμα που παρουσιάζει μια διαδικασία κυνηγητού ανάμεσα σε ένα ποντίκι και μια γάτα. Τα παιδιά ‘λένε’ στο ποντίκι να φύγει « Φύγε – φύγε ποντικάκι » για να μη το πιάσει η πεινασμένη γάτα και το φάει « Αν σε πιάσει πεινασμένο, θα σε φάει το καημένο ». Το εξής τραγούδι παρουσιάζει κατά μια έννοια την φυσική εξέλιξη των πραγμάτων. Συγκεκριμένα, ότι ο δυνατός (γάτα) τρώει τον αδύναμο (ποντίκι). Το γεγονός ότι δεν πραγματοποιείται λεπτομερειακή περιγραφή για το πως θα φάει η γάτα το ποντίκι κάνει πιο ευχάριστο το τραγούδι και δημιουργείται ένας καλύτερος τρόπος έκφρασης.

7. Ένα λεπτό κρεμμύδι – Ζουζούνια

Ένα λεπτό κρεμμύδι, γέο βαγέο

Ένα λεπτό κρεμμύδι, κράξε βαγέο

Και τι θε να το κάνετε, γέο βαγέο
Και τι θε να το κάνετε, κράξε βαγέο

Θέλω να το παντρέψω, γέο βαγέο
Θέλω να το παντρέψω, κράξε βαγέο

Και ποίον ε παντρεύεται, γέο βαγέο
Και ποίον ε παντρεύεται, κράξε βαγέο

Παντρεύουμε τη Μαίρη, γέο βαγέο
Παντρεύουμε τη Μαίρη, κράξε βαγέο

Και ποίον της δίνετε, γέο βαγέο
Και ποίον της δίνετε, κράξε βαγέο
Της δίνουμε έναν ναύτη που όλο μύγες χάφτει
Της δίνουμε έναν ναύτη που όλο μύγες χάφτει

Αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας
Αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας
Της δίνουμε ένα γέρο που χρόνια τον ε ξέρω
Της δίνουμε ένα γέρο που χρόνια τον ε ξέρω

Αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας
Αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας
Της δίνουμε ένα πρίγκιπα με το σπαθί στο χέρι
Της δίνουμε ένα πρίγκιπα με το σπαθί στο χέρι

Αυτόν τον ε θέλουμε και τον παρακαλούμε
Αυτόν τον ε θέλουμε και τον παρακαλούμε

Ας πάρει τα προικιά της και τα χρυσαφικά της

Να πάει στη πεθερά της με όλα τα καλά της.

Ανάλυση τραγουδιού

Το παραδοσιακό τραγούδι « Ένα λεπτό κρεμμύδι » έχει ως βασική αναφορά το προξενιό. Αναφέρεται, ότι θέλουν να παντρέψουν την Μαίρη, της οποίας δεν είναι δικιά της επιλογή/απόφαση η παντρεία, κάτι που αναδεικνύεται από την κατάληξη -ούμε « Παντρεύουμε τη Μαίρη ». Οι προσφορές που προτείνονται για παντρεία είναι ένας ναύτης, « της δίνουμε έναν ναύτη που όλο μύγες χάφτει », τον οποίον τον αρνούνται «αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας », διακρίνοντας με αυτό τον τρόπο ένα στοιχείο ρατσισμού. Της δίνουν έναν γέρο « της δίνουμε ένα γέρο που χρόνια τον ε ξέρω », τον οποίον, επίσης, δεν καταδέχονται «αυτό είναι χάρισμα σας στα μούτρα τα δικά σας », συνεχίζοντας να μεταφέρουν ένα μήνυμα διάκρισης και ρατσισμού. Στο τέλος της προσφέρουν έναν πρίγκιπα « της δίνουμε ένα πρίγκιπα με το σπαθί στο χέρι », τον οποίον καταδέχονται « αυτόν τον ε θέλουμε και τον παρακαλούμε », φανερώνοντας, έτσι ότι η εμφάνιση, η ηλικία, η οικονομική κατάσταση, το επάγγελμα και η κοινωνική τάξη, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή γαμπρού με τέτοιο ποσοστό που « παρακαλούμε » να αποδεχθεί την νύφη. Στον τελευταίο στίχο διακρίνεται αισθητά η θέση της γυναίκας με την πρόταση « Ας πάρει τα προικιά της και τα χρυσαφικά της, να πάει στη πεθερά της με όλα τα καλά της », διαφαίνεται με τους εξής στίχους ότι για να παντρευτεί μια γυναίκα χρειάζεται να έχει προίκα και χρυσαφικά, για να την εκτιμήσει η πεθερά της. Το συγκεκριμένο τραγούδι, έχει σεξιστικά στοιχεία. Ειδικότερα, παρουσιάζει την γυναίκα ως ηθικά, πνευματικά, βιολογικά και διανοητικά υποδεέστερη του άντρα, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο τις διακρίσεις και τους περιορισμούς που θέτονται προς αυτήν. Τα παιδιά έρχονται από μικρή ηλικία σε επαφή με την θέση και τον ρόλο της γυναίκας. Ο σεξισμός που παρατηρείται στο συγκεκριμένο τραγούδι σχετίζεται με τις πεποιθήσεις που υφίστανται οι γυναίκες από τα στερεότυπα του φύλου στο πλαίσιο μιας κοινωνίας, που διακρίνεται από στοιχεία προκατάληψης, συμπεριφορές διάκρισης και στερεότυπες αντιλήψεις.

Τα σεξιστικά φαινόμενα είναι κοινωνικές αντιλήψεις που προκύπτουν σε βάρος των γυναικών και στη πλειονότητα τους ενισχύονται από το οικογενειακό υπόβαθρο και τον εκπαιδευτικό φορέα.

Ωστόσο, το προξενιό είναι ένας υπό εξαφάνιση τομέας που εμφανίζεται σε μικρό σχεδόν μηδενικό ποσοστό στις αστικές πόλεις και σε ελάχιστα μεγαλύτερο στην ύπαιθρο και στα χωριά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, το *Ένα λεπτό κρεμμύδι*, αποτελεί ένα παραδοσιακό παιχνίδι, το οποίο εξελίσσεται με τον εξής τρόπο:

Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες και στέκονται αντικριστά σε απόσταση περίπου 7-8 μέτρων.

Τα παιδιά στέκονται δίπλα το ένα στο άλλο και πιάνονται από τα χέρια.

Κατόπιν ακολουθεί ο παρακάτω τραγουδιστός διάλογος (κάθε φορά που μια ομάδα μιλάει προχωρά προς το μέρος της άλλης ενώ όταν τελειώνει οπισθοχωρεί και το ίδιο κάνει η άλλη που είναι η σειρά της να μιλήσει):

A: Ένα λεπτό κρεμμύδι, γκέο βαγκέο,
ένα λεπτό κρεμμύδι, φράνσε βαγκέο!

B: Τι να το κάνω το λεπτό, γκέο βαγκέο,
τι να το κάνω το λεπτό, φράνσε βαγκέο!

A: Μ' αυτό το ένα το λεπτό παντρεύουμε τη Νίτσα

B: Και ποιόν θα της εδώσετε, γκέο βαγκέο
Και ποιόν θα της εδώσετε, φράνσε βαγκέο

A: Της δίνουμε έναν κυνηγό, γκέο βαγκέο
Της δίνουμε έναν κυνηγό, φράνσε βαγκέο

B: Αυτόνε δεν τον θέλουμε, γκέο βαγκέο
Αυτόνε δεν τον θέλουμε, φράνσε βαγκέο

A: Της δίνουμε έναν...

(προτείνουν διάφορους γαμπρούς της αρεσκείας τους και οι της B ομάδας του απορρίπτουν όλους με τον ίδιο τρόπο)

B: Αυτόν δεν τον εθέλουμε, γκέο βαγκέο
Αυτόν δεν τον εθέλουμε, φράνσε βαγκέο
Ωσπου:

A: Της δίνουμε το βασιλιά, γκέο βαγκέο
Της δίνουμε το βασιλιά, φράνσε βαγκέο

B: Αυτόνε τον εθέλουμε, γκέο βαγκέο
Αυτόνε τον εθέλουμε, φράνσε βαγκέο.

Τοιμάστε τα προικιά της και τα μαλάματά της
και τα μαχαιροπήρουνα, τα χρυσοκούταλά της.

Το κορίτσι που έχει επιλεγεί να κάνει τη «Νίτσα» πηγαίνει απέναντι. Και ξεκινά το τελευταίο κομμάτι του διαλόγου με τον ίδιο τρόπο:

A: Σας πήραμε, σας πήραμε μια όμορφη κοπέλα

B: Μας πήρατε, μας πήρατε μια παλιοκατσιβέλα

A: Σας πήραμε, σας πήραμε φλουρί κωσταντινάτο!

B: Μας πήρατε, μας πήρατε βαρέλι δίχως πάτο!

8. Χαρωπά τα δύο μου χέρια τα χτυπό – Ζουζούνια

Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπό

Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπό

Μια και είμαι εγώ παιδί ξέρω πάντα να γελώ

Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου δάκτυλα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου δάκτυλα χτυπώ

Μια και είμαι εγώ παιδί ξέρω πάντα να γελώ

Χαρωπά τα δυο μου δάκτυλα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου γόνατα τα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου γόνατα τα χτυπώ

Μια και είμαι εγώ παιδί ξέρω πάντα να γελώ

Χαρωπά τα δυο μου γόνατα τα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ

Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ

Μια και είμαι εγώ παιδί ξέρω πάντα να γελώ

Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ

Χαρωπά τε να γελάσω δυνατά, χα χα

Χαρωπά τε να γελάσω δυνατά, χα χα

Μια και είμαι εγώ παιδί ξέρω πάντα να γελώ

Αμα θες από την αρχή ξαναγυρνώ.

Ανάλυση τραγουδιού

Το τραγούδι αυτό θεωρείται διαχρονικό, καθώς πολλές γενιές έχουν μεγαλώσει στο άκουσμα του. Κατά τη ροή του τραγουδιού αναφέρονται κάποιες επαναλαμβανόμενες ενέργειες όπως, « Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ », « Χαρωπά τα δυο μου δάκτυλα χτυπώ », « Χαρωπά τα δυο μου γόνατα τα χτυπώ », « Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ » και « Χαρωπά τε να γελάσω δυνατά ». Οι ενέργειες αυτές μεταφέρονται στα παιδιά ως εντολές. Αναλυτικότερα, όσες πράξεις αναφέρονται στο τραγούδι, στην πραγματικότητα, δηλαδή στο άκουσμα του, τα παιδιά τις υποδύονται, κάτι που αναδεικνύει την ευκολία τους για υπακοή. Παραδείγματος χάρη στον πρώτο στίχο « Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ », χτυπούν παλαμάκια τα χέρια τους, στη δεύτερη

στροφή « Χαρωπά τα δυο μου δάκτυλα χτυπώ », χτυπούν τα δάκτυλα τους, στην επόμενη « Χαρωπά τα δυο μου γόνατα τα χτυπώ », χτυπούν με τα χέρια τους τα γόνατα τους, μετέπειτα στον στίχο « Χαρωπά τα δυο μου πόδια τα χτυπώ », χτυπούν τα δυο τους πόδια με δύναμη στο πάτωμα και στην τελευταία στροφή « Χαρωπά τε να γελάσω δυνατά », γελούν δυνατά προφέροντας τις λέξεις χα – χα. Γενικότερα, τα παιδιά εκτός από τον κόσμο των εντολών, όπως προαναφέρθηκε, εισάγονται και στη διαδικασία της μίμησης. Ειδικότερα, το γεγονός ότι τα παιδιά μιμούνται κάθε στίχο του τραγουδιού, υποδεικνύει ότι είναι ευάλωτα και λόγω αθωότητας προσπαθούν να μιμηθούν κάτι που τους είναι αρεστό.

Συμπερασματικά, τα παιδιά σε καθημερινά πλαίσια αντιγράφουν καταστάσεις, κυρίως των γονιών, με σκοπό να νιώσουν ότι μπορούν να επιτύχουν και να πράξουν ότι κάνουν τα πρότυπα τους. Επίσης σημαντική θεωρείται η εκτέλεση εντολών, ξεκινώντας από απλές και προτρέποντας σταδιακά στην εκτέλεση πιο σύνθετων, με όριο το πλαίσιο των δυνατοτήτων του κάθε παιδιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Το ΔΕΠΠΣ και η αναφορά του στην λαϊκή παράδοση

3.1.1 Τι είναι το ΔΕΠΠΣ

Αρχικά, το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμματισμού Σπουδών, είναι ένα δομημένο σύστημα εργασίας, που διατυπώνει τι είναι απαραίτητο να διδαχθούν τα παιδιά, τις διαδικασίες με τις οποίες στέφονται με απόλυτη επιτυχία οι γενικές επιδιώξεις που ορίζονται, το τι ενέργειες χρειάζεται να κάνει ο εκπαιδευτικός και παράλληλα θέτει το πλαίσιο στο οποίο διεξάγεται η μάθηση και η διδασκαλία.

3.1.2 Το ΔΕΠΠΣ στο Νηπιαγωγείο

Το Νηπιαγωγείο, αποτελεί την πρώτη υποχρεωτική σχολική βαθμίδα που έρχονται σε επαφή τα παιδιά. Θεωρείται ότι είναι ο βασικός παράγοντας που εντάσσει τα παιδιά στο χώρο της μάθησης, της διδασκαλίας, της κοινωνικοποίησης και συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη τους αναπτύσσοντας τις βασικές ικανότητες και δεξιότητες τους. Το Νηπιαγωγείο θέτει ως απώτερο σκοπό τη συμβολή του στην σωματική, νοητική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών μέσα στο πλαίσιο των γενικών στόχων που θέτουν η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ως δεύτερος φορέας, λοιπόν, της κοινωνικοποίησης, καθώς ο πρώτος είναι το οικογενειακό περιβάλλον, είναι απαραίτητο να διασφαλίζει τις κατάλληλες προϋποθέσεις που θα ενσωματώσουν τα παιδιά σε ένα ομαλό και πολύπλευρο πλαίσιο κοινωνικοποίησης. Για την πραγματοποίηση της ομαλής κοινωνικοποίησης, κρίνεται απαραίτητη η ένταξη της Προσχολικής Αγωγής στον ενιαίο προγραμματισμό της εκπαίδευσης, καθώς η Προσχολική Αγωγή είναι γενικευμένη αρχή και αναπόσπαστο δεδομένο για το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε κοινωνίας.

3.1.3 Βασικές αρχές του ΔΕΠΠΣ για το Νηπιαγωγείο

Για να είναι αποτελεσματικό και αναπτυξιακά κατάλληλος ο χώρος του Νηπιαγωγείου για όλα τα παιδιά, το ΔΕΠΠΣ θέτει κάποιες αρχές, οι οποίες καταγράφονται παρακάτω.

- Θεσμοθετεί ρεαλιστικούς στόχους και λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα, τις ικανότητες και τις ανάγκες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.
- Προσφέρει ευκαιρίες για τη στήριξη της πολιτισμικής ταυτότητας των παιδιών.
- Προκαλεί το ενδιαφέρον για την μάθηση, προάγει την γνώση, την κατανόηση και αναπτύσσει τη καλλιέργεια δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών.
- Εφαρμόζεται με ευελιξία στις ικανότητες, στις ανάγκες, και στα ενδιαφέροντα όλων των παιδιών όπως των παιδιών με ειδικές ανάγκες ή με ιδιαίτερες ικανότητες και διασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή τους.
- Ενισχύει την πρόσβαση σε μεγάλο ποσοστό πηγών γνώσεων, την επιλογή και τη χρήση πολλών υλικών, την θέαση και την παρουσίαση διάφορων θεμάτων με ποικίλους τρόπους.
- Ενθαρρύνει την αμοιβαία επίδραση μεταξύ των παιδιών, την συνεργασία των γονέων με τους εκπαιδευτικούς των υπόλοιπων βαθμίδων και γενικότερα, την διεύρυνση του Νηπιαγωγείου στην εκτενή κοινωνία.
- Βασίζεται στις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες και συσχετίζει την καθημερινή πρακτική στο σχολικό περιβάλλον με τη γνώση.
- Ομογενοποιεί την γνώση και αναπτύσσει τη διαθεματικότητα.
- Ενδυναμώνει το αίσθημα της αυτοαντίληψης και της αυτονομίας.
- Προσφέρει στα παιδιά ευκαιρίες για να κάνουν χρήση των γνώσεων τους, να εξασκούν τις δεξιότητες τους και να έχουν μια διαρκή μάθηση, προάγοντας την κριτική σκέψη, τη λήψη αποφάσεων, την αναζήτηση, την αιτιολόγηση και τη λύση προβλημάτων.
- Υποδεικνύει το παιχνίδι ως το κέντρο όλου του προγράμματος.
- Εντάσσει την αξιολόγηση το πρόγραμμα.
- Παρέχει στα παιδιά την δυνατότητα να κάνουν λάθη, δεν στοχεύει στη λήψη 'σωστών' απαντήσεων, αντιθέτως, αξιοποιεί τα λάθη για τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού ρόλου,
- Υποστηρίζει τον ρόλο που διαδραματίζει η γλώσσα σε όλα τα προγράμματα.
- Συμπεριλαμβάνει την τεχνολογία σε διάφορες δραστηριότητες του προγράμματος και χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, αξιοποιώντας τις πηγές πληροφόρησης του.

- Προσφέρει ευκαιρίες στα παιδιά για την ανάπτυξη και την έκφραση των ιδεών και των συναισθημάτων τους μέσω του παιχνιδιού, των εικαστικών, τη γραφή, τη δραματοποίηση και άλλους διάφορους τρόπους.
- Ανανεώνεται συνεχώς με στόχο να ανταποκρίνεται στις μεταβολές που υφίσταται η σύγχρονη κοινωνία.

3.1.4 Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση προσδιορίζει τη πορεία των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Γλώσσας (ομιλία, ακρόαση, ανάγνωση, γραφή και γραπτή έκφραση), Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος (ανθρωπογενές περιβάλλον, φυσικό περιβάλλον), Δημιουργίας και Έκφρασης (εικαστικά, δραματική τέχνη, φυσική αγωγή, μουσική – εκτέλεση, δημιουργία, αξιολόγηση) και Πληροφορικής για τα παιδιά που βρίσκονται στο Νηπιαγωγείο.

3.2 ΔΕΠΠΣ και Λαϊκή παράδοση

Στοιχεία της λαϊκής παράδοσης αποτυπώνονται στο ΔΕΠΠΣ μέσω του προγράμματος σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων της Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο και του προγράμματος σχεδιασμού της Δημιουργίας και Έκφρασης, στο οποίο περιλαμβάνεται η Μουσική.

Το ΔΕΠΠΣ, υποστηρίζει ότι η Γλώσσα είναι η γνωστική περιοχή που διατρέχει το ευρύτερο πρόγραμμα σπουδών και οποιοδήποτε θέμα προσεγγίζεται σε αυτό έχει ως στόχο την ομιλία την ανάγνωση και την γραφή. Βασικός της άξονας είναι ότι τα παιδιά αναπτύσσουν σταδιακά την γνώση, μέσω την πραγματοποίηση λαθών. Τα λάθη που γίνονται αποτελούν την αφετηρία για την μαθησιακή διαδικασία, που στην τελική της φάση θα στοχεύει στο ξεπέρασμα τους και την ενσωμάτωση των παιδιών στη κοινωνία.

Η Μουσική, είναι μια κατηγορία του εκπαιδευτικού προγράμματος Παιδί και Δημιουργία. Ο ρόλος της στο χώρο του Νηπιαγωγείου είναι η δημιουργία της αισθητικής ικανότητας και ευαισθησίας, στην ανάπτυξη της μουσικής αντίληψης και την απόλαυση της, καθώς, και στην έκφραση των δημιουργικών ικανοτήτων των παιδιών. Για την ορθή ανάπτυξη της μουσικής

αντίληψης, καθορίζεται η ποιότητα, η ποικιλία και η καταλληλότητα της μουσικής μέσα στη τάξη. Μολαταύτα, σκοπός της διδασκαλίας της είναι η καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των παιδιών και η ενεργοποίηση συναισθημάτων που αφυπνίζουν την περιέργεια τους, ενθαρρύνουν την έκφραση τους και τα εντάσσουν σε ένα κόσμο μαγείας και εξερεύνησης.

3.2.1 Παιδί και Γλώσσα: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Γλώσσας

Προφορική Επικοινωνία (ομιλία και ακρόαση)

Η σύνδεση του συγκεκριμένου προγράμματος με την Λαϊκή παράδοση, γίνεται γνωστή από τους στόχους που επιδιώκεται να αναπτυχθούν. Συγκεκριμένα, θέτεται ο στόχος για την ανάπτυξη της ικανότητας της διήγησης/ αφήγησης, συγκεκριμένα των παραμυθιών και διάφορων ιστοριών. Την ανάπτυξη της περιγραφής, της εξήγησης και της ερμηνείας τραγουδιών, μύθων, αινιγμάτων, παροιμιών και άλλων διάφορων έργων. Επίσης, επιδιώκεται η βελτίωση και ο εμπλουτισμός του προφορικού λόγου, κυρίως μέσω λιχνισμάτων, αινιγμάτων, γλωσσοδετών και δραματοποίησης – θεάτρου.

Ανάγνωση

Στο Νηπιαγωγείο, είναι αναγκαίο να διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις ώστε τα παιδιά να έρχονται σε επαφή με ποικίλες εκδοχές του γραπτού λόγου όπως, βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, και να αναπτύσσουν τις γνώσεις τους για τον ελληνικό πολιτισμό και την παράδοση του. Η ανάγνωση, αποτελεί τη διάμεσο που προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να αναγνωρίσουν τις κύριες εκδοχές του γραπτού λόγου με βάση τα εξωτερικά – τυπογραφικά χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο τους. Επιπλέον, να συνειδητοποιήσουν ότι οι διαφορετικές εκδοχές που τους παρουσιάζονται μεταφέρουν διάφορα μηνύματα, το καθένα για ξεχωριστό λόγο. Στο συγκεκριμένο στάδιο, επιδιώκεται η ανάπτυξη της απομνημόνευσης, για παράδειγμα λιχνίσματα και ποιήματα ή παροιμίες που έχουν ρίμες και ομοιοκαταληξίες. Επίσης, η αναγνώριση οικείων λέξεων στο περιβάλλον μέσα στα κείμενα και η λήψη πληροφοριών από διάφορες πηγές. Σημαντική θεωρείται η χρήση της βιβλιοθήκης της τάξης και η επιλογή συγκεκριμένων βιβλίων για το θέμα που απασχολεί τα παιδιά. Ειδικότερα, τα παιδιά δανείζονται λαϊκά και έντεχνα παραμύθια, θρύλους, μύθους, αινίγματα, λιχνίσματα και θεατρικά για την ενασχόληση τους. Συμπληρώνοντας, επιδιώκεται η αναγνώριση διάφορων μορφών γραπτού λόγου, παραδείγματος χάρη το έντυπο με το χειρόγραφο κείμενο, καθώς και η σύγκριση της ελληνικής γλώσσας με άλλες γραφές.

Γραφή και γραπτή έκφραση

Αρχικά, στόχος του συγκεκριμένου πεδίου είναι η παροχή ευκαιριών για ευαισθητοποίηση σε θέματα γραπτού λόγου (πως, γιατί γράφουμε) και η πραγματοποίηση μιας ψυχικής διαδικασίας με την οποία θα συνειδητοποιήσουν την διάσταση του γραπτού λόγου στην κοινωνία. Επιδιώκεται η ανάπτυξη των ικανοτήτων των παιδιών για την κατανόηση της γραφής ως μέσω επικοινωνίας, μεταβίβασης πληροφοριών, εξέλιξης ιδεών και της αντίληψης ότι η γραφή αποτελεί πηγή τέρψης. Η ενεργή συμμετοχή των παιδιών με την δημιουργία δικών τους κειμένων, αποτελεί σημαντικό ερέθισμα για την εξέλιξη του εκπαιδευτικού προγράμματος.

3.2.2 Παιδί Δημιουργία και Έκφραση: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Μουσικής

Η μουσική, είναι ένας κλάδος της κατηγορίας Παιδί Δημιουργία και Έκφραση που έχει ως στόχο την ανάπτυξη της μουσικής αντίληψης των παιδιών. Στο ΔΕΠΠΣ, αναφέρονται οι στόχοι που επιθυμεί να επιτύχει στο Νηπιαγωγείο. Πρωτίστως, τα παιδιά είναι απαραίτητο να ασχολούνται με κατάλληλες δραστηριότητες, ώστε να επιδιωχθεί η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που χρειάζονται για την εκτέλεση τραγουδιών με μουσικά όργανα και δικές τους συνθέσεις. Στόχος είναι η άμεση ή έμμεση ανταπόκριση τους στα σύμβολα, τα σήματα, τα συνθήματα και τις οδηγίες.

Επιπροσθέτως, επιδιώκεται τα παιδιά να ενταχθούν σε μια διαδικασία αυτοσχεδιασμού και έκφρασης μέσω απλών μουσικών συνθέσεων. Συγκεκριμένα, ενισχύεται η ικανότητα 'αποθήκευσης' μουσικών ιδεών, τις οποίες μεταδίδουν στους υπόλοιπους με την χρήση κατάλληλων μέσων.

Εντέλει, στο ΔΕΠΠΣ, διατυπώνεται ότι, ένας επιπλέον στόχος της μουσικής είναι η εκφορά γνώμων και η αποτύπωση συναισθημάτων των παιδιών για τα διαφορετικά μουσικά ακούσματα. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα, έρχεται σε στενή επαφή με την αναδιατύπωση της λαϊκής παράδοσης. Συγκεκριμένα, τα παιδιά στο άκουσμα διάφορων ειδών μουσικής (παραδοσιακής, λαϊκής, έντεχνης, ελληνική ή/και άλλων εποχών) αντιδράνε με ενθουσιασμό, αναγνωρίζοντας κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μουσικών ειδών που ήρθε στο άκουσμα τους. Ιδιαίτερη σημασία έχει η έκφραση των συναισθημάτων που προκαλούν τα διάφορα είδη μουσικής στα παιδιά.

Τα τελευταία χρόνια οι προϋποθέσεις των Προγραμμάτων Σπουδών έχουν ως βάση την αξιοποίηση του λαϊκού πολιτισμού και της λαϊκής παράδοσης. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, όπως και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, έχουν διαμορφώσει τα προγράμματα τους σύμφωνα με την πολυπολιτισμική κοινωνία, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την γλωσσική και την πολιτισμική γνώση των παιδιών με στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού. Η ανάκτηση των βασικών παραδόσεων και η ενίσχυση του σεβασμού προς τον συνάνθρωπο, ανεξάρτητα της πολιτισμικής διαφοροποίησης, αποτελούν τη μέθοδο της λαϊκής παράδοσης και του λαϊκού πολιτισμού για την καλλιέργεια ενός υγιή και αρμονικού τρόπου διαβίωσης σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον με γλωσσική πολυμορφία.

Επομένως, για την δημιουργία μιας συμμετρικής κοινωνίας, είναι αναγκαία η συμβίωση των ανθρώπων μεταξύ τους, σεβόμενοι την πολιτισμική ταυτότητα του καθενός. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ, για την επίτευξη των παραπάνω, θεωρείται απαραίτητη η ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων, της επικοινωνίας και της συνεργασίας

Καταλήγοντας, το ΔΕΠΠΣ και το ΑΠΣ (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών) παραχωρούν μια κυρίαρχη θέση στο λαϊκό πολιτισμό. Αυτό, αναδεικνύεται από τις ποικίλες ενδεικτικές δραστηριότητες που παρουσιάζονται στα συγκεκριμένα προγράμματα, μέσω των οποίων δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα για παρατήρηση, εξέταση, σύγκριση και σχολιασμό των πολιτισμικών στοιχείων και των κατηγοριών της λαϊκής παράδοσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στηριζόμενοι στις αναφορές της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας, κατανοούμε ότι η λαϊκή παράδοση και ο λαϊκός πολιτισμός αποτελούν σημαντικά μέσα για την εξέλιξη μιας κοινωνίας.

Αρχικά, παρατηρείται ότι ο λαϊκός πολιτισμός είναι το στοιχείο μέσα από το οποίο αναδεικνύονται διάφορα πολιτισμικά στοιχεία, τα οποία ενισχύονται με την αναφορά των στοιχείων της λαϊκής παράδοσης. Η επαφή των παιδιών με την παράδοση, πραγματοποιείται μέσω πολλών δεδομένων της πολιτιστικής κληρονομιάς και έχει ως αποτέλεσμα την διεύρυνση των ορίων των εμπειριών, την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, την συνειδητοποίηση των ιστορικών γεγονότων ενός λαού και τη ένταξη τους σε μια κοινωνία, όπου θα μπορούν να διαμορφώσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις. Η σύνδεση της νέας γενιάς με την παλαιά, προτρέπει στην ανάπτυξη μιας ομαλής ιστορικής συνέχειας.

Συμπεραίνοντας, με το το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, παρουσιάζεται , ότι η πορεία για την εξερεύνηση της λαϊκής παράδοσης και όλα τα είδη της, ανανεώνεται και γίνεται πλατύτερη, καθώς διαπερνιέται εύκολα οδηγώντας στην απόκτηση της γνώσης και της παιδείας.

Η υιοθέτηση της προαναφερόμενης παιδείας, έχει ως αποτέλεσμα την καλλιέργεια της γνώσης για την ιστορία της χώρα μας και την ανάπτυξη της συνύπαρξης με άλλους λαούς και ανθρώπους, μεταξύ των οποίων θα υπάρχει το αίσθημα σεβασμού της πολιτισμικής ταυτότητας του κάθε λαού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1999). *Λαϊκή Παράδοση και Σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1999). *Λαϊκή Παράδοση και Παιδί*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1994). *Γλωσσικό Υλικό για το Νηπιαγωγείο (Από τη θεωρία στην πράξη)*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Βάμβουκας, Μ. Ι. (2000). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Λαγόπουλος, Φ. Α. & Boklund – Λαγοπούλου, Κ. (2016). *Θεωρία της Σημειωτικής: Η παράδοση του Ferdinand de Saussure*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Μερακλής, Μ. Γ. (2004). *Λαογραφικά Ζητήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα
- Οικονομίδης, Β. Δ. (2002). *Ψυχοπαιδαγωγική της Προσχολικής Ηλικίας*. Ρέθυμνο: Έκδοση Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης
Ανακτήθηκε 12/03/2017 από:
<http://www.edc.uoc.gr/~vasoikon/docs/4.%CE%97%20%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%BB%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%BF%20%CE%BD%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%20-%20%CE%91%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%BD%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8E%CE%BD%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%BC%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF.pdf>
- Τάσση, Μ. & Τουλούπη, Ι. (χ. η). *Ελληνική Λαϊκή Παράδοση, Παρελθόν Παρόν και Μέλλον*. 6^ο Γυμνάσιο Πατρών, Πάτρα
Ανακτήθηκε 12/ 03/ 2017 από: <https://www.slideshare.net/sidarieva/ss-17727764>
- Να δούμε ποιος θα φαγωθεί : Η μακάβρια, αληθινή ιστορία κανιβαλισμού που κρύβεται πίσω από το παιδικό τραγούδι Ήταν ένα μικρό καράβι. (18 Ιουνίου 2015)
Ανακτήθηκε από: <http://www.koolnews.gr/stories/na-doyme-poiος-tha-fagothi-i-makavria-alithini-istoria-kanivalismoy-poy-kryvetai-piso-apo>

Δέκα μικρά αραπάκια. (3 Νοεμβρίου 2010)

Ανακτήθηκε από: http://www.maxairis.gr.blogspot.gr/2010/11/blog-post_03.html

Καρυστίνου, Φ. (χ. η). *Ήθη Έθιμα και Παραδόσεις του Ελληνικού Λαού*. (χ. τ)

Ανακτήθηκε 13/03/2017 από: <https://www.slideshare.net/Fenia20214/15-21470024>

Ζυγογιάννης, Ν. (2013). *Ήθη και Έθιμα, η Φυσιογνωμία ενός λαού*.

Ανακτήθηκε 13/03/2017 από: <https://olympia.gr/2013/02/14/%CE%B7%CE%B8%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%B8%CE%B9%CE%BC%CE%B1-%CE%B7-%CF%86%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%83-%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CF%85/>

Μαστορίδου, Ε. (2002). *Η Σημειωτική και η Ρητορική στη Διαφήμιση: Ανάλυση περιπτώσεων Sprite & P.Stuyvesant*. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Τμήμα Μάρκετινγκ & Επικοινωνίας, Αθήνα

Ανακτήθηκε 27/03/2017 από: <file:///C:/Users/DELL%20USER/Downloads/thesis-diplomatikes2002-full2002-14.pdf>

Δαλκαβούκης, Β. (2012). *Σημειώσεις για το μάθημα: Εισαγωγή στη Σημειωτική*. Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας Δ.Π.Θ, Κομοτηνή

Ανακτήθηκε 27/03/2017 από:

[https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOM03166/simeiwseis%20gia%20eisagwi%20sti%20simieiwτικι%20\(Dalkavouki\).pdf](https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOM03166/simeiwseis%20gia%20eisagwi%20sti%20simieiwтики%20(Dalkavouki).pdf)

Τζάνη, Μ. (2005). *Σημειώσεις για το μάθημα: Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών*. Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αθήνα

Ανακτήθηκε 10/04/2017 από: <http://benl.primedu.uoa.gr/database1/method.pdf>